no's deixa veure.
Ja eren aprop de les 10, quan me vaig retirar del Palau de la Generalitat per anar a sopar, junt amb el meu antic company de Girona en , a l' Hotel Falcon, on passara ell mateix durant les seves frequents estades a Barcelona. Mentres sopavem, sentirem els cants i els crits de les multituds que passaven per les Rambles, exterioritzant la gran alegria popular de la jornada històrica.
Despres de sopar l' i jo varem tornar al Palau de la Generalitat, del qual no s'havien mogut el Sr.Macià ni les seus intims col.laboradors. Continuava igual de gent i els comentaris i les converses eren animadisimas i no cal dir, d'emoció profunda en tots els esperits, davant d'aquella realització dels somnis de tants ~~anu~~ anys...
Fins cap a les 4 de la matinada varem estar en el Palau. Lo motiu més emocionan d'aquelles hores, va esser la desfilada cap a mitja nit, de diversos destacamen de l'exercit, davant del Palau, per a demostrar aquell su acatament al nou Régi Quan es va sentir que venien aquelles forces, pel carrer de Fernando amunt, la gentada que onplia de pam a pam la Plaça de St.Jaume i tots els carrer a ella afluents, hi va haverhi primer una sensació de sorpresa i d'estupor. La gent no sabia ben be quina era la posició adoptada pel exercit, davant dels trascendentals esdeveniments de la diada, i la primera impresió davant de l' arrivada de la força, fou de recel i de temença. Però aviat va corre la bona nova: l'Exercit que bé a portar homenatge al Sr.Macià i a la República.... Això aixeca l'entusiame realment emocionant, delirant, de la multitud i l'entra de la tropa a la Plaça per entre mig de la gentada que s'estrenyia per a dar pas i llençava crits d'entusiasme, fou un espectacle realment inolvidable. La força -devien esser dos o tres companyies- anaven precedits de les banderes catalanes i republicane i d'una pancarta en la qual es llegia "El Ejercito saluda y proclama la República" - va fer un tomb per la Plaça i va sortir pel carrer de Jaume 1er. avall. Davant del Palau, les foren al Sr.Macià que's trovaba al Balcó Central rodejat de personalitats i que va rebre aquell homenatge amb llagrimes als ulls. Certament pocs espectacles ~~hem pugout~~ pugut presenciar en la nostra vida, tant emotius com aquell...
Un xic més tart de la desfilada de l'Exercit, varem donarnos compte de que Llui Companys reclutava gen al Palau i que sortia apresuradament d'aquest. Que passava?. El que va passar va esser això: qu'l Sr.Companys fou informat de que el célebre Iglesias Ambrosio, el lloc tinent de Gerona a Barcelona, amb un acte d'audacia s'havia incautat del Govern Civil de Barcelona o s'havia instal.lat allí amb unes quants qrmes i correligionaris i començaven a fer d'autoritat republicana. Lluis Companys va compendre de impresió qu'l

fet produirà a Barcelona i va disposar.se a anar treure victorias. Amb una colla va sortir del Palau de la Generalitat i seguit de molts altres que pel cami se'ls varen afegir amb el mateix proposit, es presentaren al senyorial edifici del que encara's d'Isabel II. Però ja ven trovarlo vuit, car l' i'ls seus amics es varen asseventar dels proposits del Sr. Companys i no varen volguerlos esperar. Aixis va quedar portat l'intent del faccios Emiliano. Sembla que del Palau del govern es van trovar a mancar diverses sses coses: màquines d'escriure, estilografs, objectes artistics &. I això que només hi varem romandre unes hores.!

El Sr. Companys es posessionà del càrres de Governador i tot seguit comença a actuar com a tal, en comunicació amb les forçes de seguretat i vigilancia que'l reconeguren i respetaren com a tal sense dificultat. Aquella nit o mes ben dit aquella matinada va dormir el Sr.Companys en el vell Palau dels representants del Poder Central.

El Govern Provisional de la República confirmà i ratifica en el susdit càrrec al Sr.Companys, el qual l'exercí més de dos mesos, fins que, elegit diputat per Barcelona, va pendre possesió del càrrec a darrers de Juny o primers de Juliol següents.

Com he dit, fins cap a les 4 de la matinada no vaig retirarme al meu domicili, a descansar de les emocions d'aqulla jornada. Encara restava força gent a la Plaça i encara pels carrers es trovaven grups d'entusiame. Amb un taxis vaif al meu xalet de la , i en passar pel Passeig de Gràcia -ja començava a clarejar- vaig veure baixar forçes de cavalleria, que anaven a donar un passeig matinal... Ja hi havia qui vetllaba per l'ordre i ja hi havia una autoritat constituida... Però en posarme al llit per a trovar -ben costos per cert- un poc de repos, al meu cervell, i que al de molts barcelonins i en general de molts espanyols - si bé la joia l'esperonava, també també l'atormentava una pregunta: que passará?...

Perqué fou festa a Barcelona el 15 d'Abril.

Cap a les dues de la matinada observarem els que continuavem al Palau de la Generalitat, i erem molts, que'l Sr.Companys, que havia tornat del Govern Civil despres de d'alli, com he explicat, a l'Emiliano Iglesias i Ambrosio, conferenciava reservadament amb el Sr.Macià, despres de lo qual aquest sorti de nou al balcó central del Palau i des de allí anunciava a la gent que encara omplia la Plaça, que aquell dia que començava era declarat de festa per les noves Autoritats de Catalunya "per tal de qu'l poble, digué el Sr.Macià, pugui exterioritzar la seva joia pels grans fets ocurregutas". I des de el Palau s'ana telefonar a totes les imprentes dels diaris, que ja devien estar a punt de tirar llurs edicions matinals, per tal de que en aqueste

apareixés també la disposició, cosa que feran tots ells, alguns potser, amb per a poder escriure, de darrera hora, la nova.
l'explicació de la susdita disposició, que ens va estranyar a molts, me la va donar a mi el mateix Sr.Companys, l'endemá millor dit, el mateix dia 15, a la tarda que vaig anarlo a visitar al Goven Civil, per a en el seu càrrec i parlarli d'alguns afers. Entre aquests li vaig recomenar que prengues totes les messures necesaries per a evitar que la casa propietat del Sr.Cambó, situada a la Via Layetana, fos objecte d'algunes malifetas, de la qual cosa n' havia series temenses, puig freqüentment passaven allí davant i ja d'ella, grup que cantant "Visca Macià i Mori Cambó" es paraven allí davant i ja s'hi havia llençat alguna pedra. La susdita reconanació la vaig fer, donant suport a la demanda del majordom del Sr.Cambó, que vaig trovar en el mateix Govern Civil, esperant esser rebut pel Sr.Companys al objecte de formularli dita petició. Es pot dir que'l Sr.Companys atengüe amb tota eficacia el nostre preg, i que a la Via Laietana no hi passa res, com enlloc de la ciutat.
En quant a la declaració de festa del 15 d'abril, el Sr.Companys m'explicà les causes que la motivaren. Me digué que s'havia assabentat -i el Sr.Companys tenia bons mitjans per aixó, sense mecessitat d'esser Governador Civil- que'ls elements dirigents dels Sindicats de la CN intentaven provocar una vaga general per aquell dia, amb l'excusa del gran canvi ocurregut en el pais peró en realitat amb l'intent de sabotejar el Régim desde la seva naixença matiexa. I que a ell se li havia acudit que la millor manera d'ofegar tots tals intents ere que tothom fes festa, es a dir que hi hagés una cessacio general i oficial del treball, mentres es guanyava temps per a desfer la maniobrra dels sindicalistas. I que havent estat aprovada l'idea pel Sr.Macià, aquest la va disposar i feu pública de la manera explicada.
doncs, perqué fou festa oficial a Catalunya aquell dia 15. Fou una maniobra hábil del Sr,Companys que pot ser evitá molts dols a Catalunya i dies tristes per al nou Régim, puig en aquells moments una vaga general podia donar lloc a perturbacions molt sereis de l'ordre pñublic i hauria constituit una punyalada per a la nova República, I en efecte: el Sr.Companys pugué despreś negociar amb els dirigents del Sindicat i evità la realització d'aquella mesura.
Be aprofità el poble de Barcelona aquell dia de festa, que no sols fou oficial, sinó intensament ampliament popular!. Durant tot el dia els regers de gent per les Rambles i demes carrers centrics, amb banderes i i pancartes de tots els colors i tots els dictats, no . Totes aquelles carreres de gent prenien despres la mateixa direcció: La Plaça de St.Jaume, que durant tot el dia estigué plenisima, sobre tot a la tarde i fins ben entrada la nit.

Moments hi hagué que la gentada s'extenia pel carrer de S.Jaume fins a la Plaça de l' , pel de Fernando fins la Rambla i tots els demés carrers afluen a la Plaça de .

El Sr.Macià, dona aquell dia una una pausa de la seva fisica. Després de descansar molt poques hores al seu domicili, mes ben dit, al domicili del seu gendre Sr.D.Antoni P Roca , a la Ronda de St.Pere nº6, a mig mati ja tornava a esser al Palau i començava a rebre comisions i més comisions no sols de Barcelona, sino de tot Catalunya, que anaven a saludarlo i a oferir.se li, com a representants del nou Régim. Per a tothom tenia mots afables i cordials estretes de ma. La desfilada va durar hores i hores, fins a la matinada del dijous, dia 16, I de tant en tant ahvia d'interrompre les converses per a sortir al Balcó del Palau a saludar la gentdad que reclamava la seva presencia amb aclamacions i que en veure'l apareixa al Balcó li apoteosiques demostracions de simpatia. No crec que en l'historia de cap altre poble de la terra, es pugui contar un cas igual, d' entusiasme i d'identificació d'un poble amb ses representants.

Jo vaig permaneixe també aquell dia, llargues hores, al Palau acompanyant a moltes de les comisions que entraven a saludar al Sr.Macià i moltes vegades fent a aquest la presentació dels mateixos, pels lligams que jo tenia amb les Entitats o organismes que aquelles representaven.

Una de les visites mes importants pel Sr.Macià, la constituian la d'una representació, força nombrosa i sobre tot de relleu, de la Si no recordo malament la formaven, entre altres, els Srs. Raimond d'Abadal, Pere Rahola, Maspons i Anglasell, Valles i Pujols, Ferran Agulló i pot ser algun altre. Els comisionats anaven a oferir, com tots els demes partits politics catalans, el suport de la seva organització, tant important en la vida politica de la nostra terra, al nou estat de coses i al seu representant màxim i oferiren a aquell la col.laboració de la seva força politica a l'obra de refer la personalitat catalana. El Sr.Macià va rebre amb deferencia i exquisita amabilitat, els comisionats de la Lliga, però declinà l'oferiment de col.laboració que aquests li faren, cosa que em consta perque els mateixos comisionats en me explicaren amb tot detall la conversa tinguda per ells amb el Sr.Macià a la sortida del despatx d'aquest.

Com aleshores, un enorme erro politic el pel Sr.Macià en refusar aquella col.laboració que se li oferí pels homes que dins la Lliga Regionalista tenien la máxima autoritat de catalanisme i de liberalisme i que haurien pogut esser un suport valios per a les noves institucions catalanes. Allí va començar aquella triste oposició que tant va perjudicar a aquesta i a la nostra terra tota. El partidisme es va avantposar ja en aquells

moments inicials en que tot s'havia de sacrificar a la tasca de refer la personalitat politica de Catalunya amb l'esforç de tots els ses fills... Erro enorme, repeteixo, i de funestas conseaqüencies per a la vida de les noves institucions, que ben car es va pagar...

Els siaris d'aquell dia varen publicar la llista del Govern Provisional de la República i vaig veure adjudicada la cartera de Instrucció Pública a D.Marceli Domingo i la de al meu condeixeble Lluis Nicolau d'Olwer. També deian els diaris que'ls Srs. Domingo i Nicolau, aixis com D.Indalecio Prieto devingut Ministre d'Hisenda, que residien a Paris havien sortit cap a Madrid on arrivarien el dia 16. En vista d'això vaig decidir marxar jo també l'endemá, dijous, cap a la capital de l'Estat.

A Madrid. Nomenament de Governador Civil de Tarragona.

Arrivava a Madrid el divendres, 17, en l'expres del matí. El que primer vaig fer en saltar del tren, va esser comprar alguns diaris madrilenys d'aquell mati i amb ells i el petit bagatge que portava, pendre un taxi i ferme conduir a l'Hotel Regina, situat al carrer d'Alcala davant del de Sevilla, on pasava també amb xcerta frequencia, en les meves estades a Madrid.

Ja en l'Hotel vaig obrir els diaris i en tots ells vaig veure, amb grans titulars a la. plana la "Primera lista de Gobernadores de la República". Anava per ordre alfabetic de provincies i les catalanes figuraven aixis: "Gerona - Don Enrique Izquierdo. -Lérida, Don José Puig de Arquer. -Tarragona D. Ramon Noguer". La de Barcelona no era proveida per esser.lo sempre mitjançant nomenament especial.

Poden compendre la confusió que va produirme aquella lectura. Jo recordava que D.Marcelí Domingo tenia a la Provincia de Tarragona, un amic intim i correl.ligionari prestigios, que era un dels uns més adictes i fidels, nomenat casi com jo, es a dir, , En Ramon Nogués i Biset, advocat també, si be un xic més jove que jo. Recordava també que en la conversa darrerament tinguda en aquells mateix Madrid amb el Sr.Domingo, en la qual me sol.licita el meu concurs per el cas de triunfar el republicà, jo li havia demanat que tot càrrec que se'm volgués concedir fos per actuar en les comarques catalanes on jo tenia més amics o mes antiga representació, es a dir, a la provincia de Girona... I per tot això no podia pensar que fos j aquell Ramon Noguer, designat per al càrrec de Governador de Tarragona.

A mig mati vaig sortir de l'Hotel i no vaig haver d'atravessar més que'l carrer

Instruccions per a la transcripció de les memòries de Ramon Noguer i Comet que porten per títol: Al llarg de la meva vida.

-fer original i tres còpies

-escriure a doble espai

-les paraules que no s'entenguin deixar l'espai en blanc

el quaderns IV si arata a la fàgina 250

(Vegi pg 253)

La situació dels telefons de la Mancomunitat.

Me trobava fa a Madrid, per un afer del Centre de Dependents, ~~[illegible]~~ a l'afer dels 26-23 ~~[illegible]~~, quan me va esser plaent ajudar en les nostres gestions a una cuniné del Consell de l'Esperantist que l'havia anat a parlar amb el forum i sembles representants parlamentaris, d'una afer molt delicat per l'havia planteiat el Cos Oficial de ~~[illegible]~~ telefons ~~[illegible]~~ al centre Nacional capital. La ~~[illegible]~~ Mancomunitat ~~[illegible]~~ s'havia encarregat pel seu compte el servei de telefons en la nostra terra i havia donat un gran impuls al mateix, instal·lant-lo en un gran nombre de pobles per m'mancomunitat, per darrera de la Companyia anònima ~~[illegible]~~ que aquella com de les seves bells i pregunes realitzacions de la Mancomunitat, en portava un gran servei i utilitat a Catalunya i posava en contacte ~~de~~ els ~~morts~~ de ~~morts~~ vida i de pagès a la nostra terra. Aquell servei l'havia organitzat la Mancomunitat en forma simple i pràctica, prescindint tot el que podia, de burocràcia i de despeses innecessàries, amb el sol fi de perfeccionar el servei i de blasonar del nostre el país nostra ~~[illegible]~~ prestació de pobles, sobre tot als petits nyiaus i habitats. Doncs bé, allò havia estat sistemàtic, car molt abans del "Cuerpo Oficial de Telégrafos" que pretenia per (a servir) ~~[illegible]~~ de la Mancomunitat i que el promulgà ~~[illegible]~~ (en el nostre) ~~[illegible]~~ tendencionament al nostre cos. Aquella ordre produïà ~~[illegible]~~ de la Mancomunitat, i amb aquest de tal manera que el cos oficial i pràctic una autèntica ~~[illegible]~~ i fortes la nostra Mancomunitat, i amenaçà amb una vaga general si el Govern no s'inhibeix ~~[illegible]~~ al servei. Naturalment, tot allò el va espantar i el va esquivar de la nostra, va intervenir oficialment aquella companyia i per a poder-ho fer, va dir, una Comissió del Consell de la Mancomunitat va treballar a Madrid per tal de convencer el forum de que l'actitud del nostre Cos era absolutament injustificada i suggerida no per qüestions polítiques i per un sentiment d'animositat a les coses i institucions de la nostra terra. La Comissió la formaven els Srs Vallès i Pujals, Mias i Jorcada, aquest darrer Director del Servei de Telefons. Ha estat amant de la seva opinió, a Madrid, aquell company me feia que jo m'ocupés ~~[illegible]~~ als nostres pobles i que ~~[illegible]~~ fer-hi pobles nous.

Les plaisirs, nous, [illegible] du Président du Conseil
[illegible] du Roi, [illegible] opinions [illegible]
[illegible] politiques. De fait, [illegible]
[illegible] « [illegible] »
[illegible] « [illegible] » un dîner
Hamlet. [illegible] M. Rupuel [illegible]
[illegible] politique [illegible]
M. Poincaré [illegible] politique [illegible]
[illegible] M. [illegible] [illegible]
[illegible] M. [illegible] [illegible]
[illegible] M. [illegible]

i per fi, un altre per a establir l'assegurança dotal en els establiments de Beneficència de la nostra terra. Aquells ~~projectes~~ tractats foren acceptats pel Present Ministeri, aprovats pel Consell i sotmesos a l'assemblea de la Mancomunitat, la qual els aprovà tots per unanimitat i sense discussió. Però estàvem llavors sense, perquè els Consellers que havien d'anar al Ministeri de Beneficència i Obres Públiques, no llegaren encara vetlats en aplicació a cumpliment. Cosa que sols el d'assegurança dotal, es cumplimentà en part. Si s'hagués cumplimentat els altres dos, o reunit els Consellers a Catalunya com a cosa ordenada i determinada de Bases del Estatut i el projecte de concedir pensions als nostres vells, les Raonies haurien estat d'algunes anys a l'ahora de l'Estat en dotes materials.

Tanmateix el que fou Conseller d'Hisenda de la Mancomunitat i bon amic meu, Dr. Francesc F. A. Badrina i Roca, va emprendre la redacció d'uns treballs sobre política social, de gran "envergadura", com bé ara, i que no hauríem d'esmentar per a la nostra política social del nostre Organisme, si no hagués tingut la disposició de vetllar les darrers hores del nostre, l'any 1923, com també explicaré.

Així, doncs, en entrar jo a aquella Casa per a mi tant estimada, sense ho saig fer amb l'entusiasme que tot novell Ministre de sentir, puig les coses van canviant, des del President fins al darrer Porter o ordenança. Naturalment que l'acceptà tanmateix, però en d'una altra manera, de satisfacció, d'una mitjanta d'aquell... d'estar, en xoc de tots, enhorabonas i amplents, cordials mots de felicitació i benvinguda.

La nostra primera i principal preocupació en entrar de diputat de la Mancomunitat, va ser la de pensar que la minoria de la qual jo amava a formar part, mereixés la consideració i el respecte que per l'importància del seu nº i ~~[illegible]~~ dels seus component ~~[illegible]~~ podia reclamar i que per ells propis no havia mai pretesat, com jo estic prou bé pels nostres anys passats a la Casa com a periodista. En efecte, els republicans representaven en conjunt d'una cinquena part aproximadament dels diputats de l'Assemblea, els quals eren 96; per tant essent aprop de 20, entre els quals el President Representació Catalana, que passaven de 15 i alguns altres que dins la Mancomunitat adoptaven conjuntament amb aquells. Però una minoria tant important, per la seva manera absoluta de discutir i d'insistir de discursos i crítiques en els afers, no tenia en el fonem de l'organisme ni la representació ni l'influència que de dret li pertoccava. Es tants cops, tants bents es podia fer dir dels republicans de la Mancomunitat. Havien de tenir, doncs, en al si de la minoria, per l'acció propia satisfer tant lamentable situació de la nostra, però cap d'ells ho havia intentat o pensat menys aconseguit. Ni Casanovas, l'acreditat pel seu caràcter independent i segur; ni Sbert, massa aficionat a la política de les conreries tarraconines o Mias de les de Lleida. Manca que fui llegeixi i vingués en una visió de conjunt. Unitat de la política catalana i dels interessos de la terra nostra. Això ens vaig proposar el company Albert de Quintana i jo, que fos la nostra política i la nostra unió primera i això ho aconseguírem plenament.

Abans de cada Assemblea, reunírem a la minoria, les distribuíem l'estudi dels Projectes del fonem, vàrem marcar punts, discutírem i discutíem les propuestes ~~[illegible]~~ i projectes a presentar, designàrem els que havien de defensar en una

parcelle, coordination des travaux de la commission à ~~[illegible]~~ remplacer ~~une~~ une commission de contrôle pour-fournir del tiet especiale de la Secretaría [illegible]. Un punto de este tipo, ha aviat es vaig oure, la sentència [illegible], convertit en un instrument indispensable en l'obra de foren de la Mancomunitat i un factor importantíssim en les deliberacions i decisions de l'Assemblea per per les seves indústries de les es calcules [illegible] tot el prestigi d'un Parlament incipient.

En reunirse en Asamblea vinieron la Mancomunitat de Cataluña, después de la proclamación de los diputados en la forma dispuesta legalmente [illegible]. Recordaremos aquí, como interesante para el lector [illegible] que la sentencia de primera, ya dicha, regida por una [illegible] de formas [illegible] o [illegible], respetando, en ella de reparar, el pensamiento de la Ley. Pero [illegible] dejó a la importancia necesaria de la [illegible]. Aquella requisitoria [illegible], aquella regla no fue [illegible] nos que en parte, nos autores compromisos de la Ley, vaden fer [illegible] en el Parlament de l'Assemblea, [illegible] a dit [illegible], prò [illegible] la [illegible] fins [illegible] a [illegible] i [illegible] [illegible].

~~Como dice~~ De acuerdo en el Reglamento [illegible] del 1921, se convocó la entrada [illegible] diputados [illegible] en la Sala d'Assemblea [illegible] Vicepresidente, que ocupó [illegible] de la diputación de Lérida, don Ramón Rivis i Vallés, como [illegible], que [illegible] Secretario de [illegible] en representación de las [illegible].

Se [illegible] en [illegible] de las [illegible] de la Mancomunitat. [illegible] en una [illegible], pero [illegible] [illegible] permitía, [illegible] seguir, [illegible] la alternativa [illegible] [illegible].

Me resulta por [illegible] el Reglamento [illegible] una [illegible] que [illegible] va combatir el que [illegible] diputado, los Srs. Terrasa i Gelabert, con la explicación [illegible], el Sr. Maquirriain Maumot, la Terrasa es verdaderamente un primer nato, pero [illegible] los [illegible] que [illegible] del Sr. Cap i [illegible] entonces, la Mancomunitat, diputado por [illegible] y verdadero leader de la [illegible] Unió, el final, frente de la sua fobia [illegible] o [illegible] antiregionalista, relativa a una [illegible] de dit, una [illegible] i real [illegible] campanya la [illegible] de la Mancomunitat en los escaños primeros, a base del ~~[illegible]~~ contrabando [illegible] [illegible] por [illegible], que [illegible] estamos [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] el cuerpo, [illegible] la Terrasa [illegible] con un discurso que [illegible] «Resolución» [illegible] Primera Ponencia [illegible] del [illegible] Organismo [illegible] [illegible] [illegible]

(vii) pag 241

Aquest Joaq. Plà i Cardevall es el megal inspirador, ~~[illegible]~~ per tant ha sigut partícip d'ell i el motiu fets que ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ que per les seves tendències polítiques i personals. Va ~~[illegible]~~ diputat provincial pel districte de La Bisbal, amb l'etiqueta de regionalista, en les eleccions de que jo i jean a poc d'haver complert els 25 anys de edat. Malgrat ser ell un regionalista, com he dit, dins la ~~[illegible]~~ i les accions i ideals, la minoria regionalista (nacionalista) pugué dir-ia que ~~[illegible]~~ i les seves intelligències de la casa, i va convertir com un apendix de la nostra minoria. Però la cosa va tenir pros, ~~[illegible]~~ va adoptar una postura completamente independent de tot grup, vetllant a ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ les seves convicciones personals.

El va escoltar ~~[illegible]~~ per d'en ~~[illegible]~~ acabat la carrera d'advocat i ~~[illegible]~~ per l'aversió al ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Pabaspa va fugir en publicitat i ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ per ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

Al tot, la enlaciat i endurent, incomodament ~~[illegible]~~ de ~~[illegible]~~ de
els seus pseudo-idols: combós, terrorx, a zona de peso ~~[illegible]~~ l'actual
en ~~[illegible]~~ l'apologia com en la desgraciada vocal mai
fiar-se'n. Però que ~~[illegible]~~ per ~~[illegible]~~ de la
seva terra en ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
interes personal ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ al dol de ~~[illegible]~~

bals de l'Assemblea. Jo ja abans a Manresa. A poc a poc (en la nostra Assemblea) entraven fins, com a representants de la minoria, en un debat important, i presentava i defensava propostes que mereixen molts d'elles, l'acceptació de l'Assemblea ...

Conseller de la Mancomunitat de Catalunya

Va arribar la fi de les dues Assemblées anuals ordinàries de la Mancomunitat, que i'n va retrassar un poc i les celebrades a darrers del mes d'agost. En ella s'havia de renovar el Consell de la Mancomunitat per un altre període de dos anys: 1923-1925. Les eleccions provincials, celebrades en el seu dia de Juny, porgueren modificacions importants en la composició política de la minoria. Novament la minoria catalanista-republicana va sofrir una bi-minva al seu grupell de diputats de conjunt del districte electoral — fet de no les molts cents del conjunt — en la persona de Barrajoan i a fa del company Joan Casanovas i Maristany, per ~~[illegible]~~ vetllacció feta del seu districte de ~~[illegible]~~ Vallès i Vallès Oriental. Cal dir en honor a la veritat, que les Casanovas fa no participa a la vostra minoria, de la qual ~~[illegible]~~ de separar-se del seu esperit indisciplinat, que no volia subjectar-se a la disciplina i acordó que l'hem donat a la vostra minoria, des de l'entrada del company Lluís Companys i Jover. I a mi em va tocar el trist cosí d'haver d'anunciar a l'Assemblea de la Mancomunitat que aquell company, que per altres parts, mereixia la simpatia de tots nosaltres, fa no portava a la representació del poble en les seves intervencions — la major part aparegudes — en els debats, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

per ~~[illegible]~~ de constar

L'elecció del nou Consell s'efectuà el dia 31 d'Octubre, en que precisament l'Ajuntament obrí les seves sessions, triomfant la candidatura de la coalició, per una important majoria de vots. Lo, que vaig llegir el nº nos, sumat de vots, 33 o 34 vaig ~~[illegible]~~ obtenir fe 1 12 vots, [illegible] cap altre candidat de la candidatura d'oposició, formada per anarquistes, radicals, lerrouxistes &.

Un cop elegit el Consell, els membres en varen repartir les Carteres o Departaments de la Mancomunitat, en la forma següent:

Presidència, D. Jorge Rull i Balsalobre
Hisenda: D. Joan Vallès i Pujals
Cultura: D. Jorge Pol: Mestre
Beneficència: D. Jaume de Roda d'Ermenya
Obres Públiques: D. Agustí Rusca i Pau
Telefons: D. Aurelio Quesada i [illegible]
Indústria i Obres Hidràulicas: D. Pere Closet i Ordeix
Agricultura: D. Pere Mias i Ordeix
Política Social: D. Ramon Nogué i Comet.

Després constituit, el nou Consell va procedir a l'examen de la seva constitució, després rebut el nou Consell per Diputats i publicat seguidamente i vistos a Catalunya.

Com és dit, dels 7 consellers, 5, els Sres Rull-Balsalobre, Vallès i Pujals, Pol, de Roda i de Rusca, eran republicans; l'Ermenyà, el Sr Quesada; els altres dos pertanyien a la mateixa republicana-nacionalista.

La Ponència que se n'ocupava, a propostes seves i acceptades com el Consell, va de nova creació, les dues llengues foranes ja fora largas. L'nous consellers ~~[illegible]~~ prou; les altres antigues.

Ara fet de conèixer la vida del nou Ajuntament, he vaig explicar les ~~[illegible]~~ precisos de la cosa, que l'avion estat conforme amb dos anys de Mancomunitat, per tramitar una efectiva solució a la qual vaig consagrar diversos i molts de diversos fems ja, vaig fer que els un fetgin amb una causa de lligens.

Aquell fon el darrer Consell de la Mancomunitat de Catalunya, el darrer Consell legítim de la Legítima Mancomunitat. Molts fons dos després de la nostra llarga experiència fets polítics fan ordenat en la vida política del país i ocasionaren la mort d'aquella Organisme, en aquell temps, aquesta terra fresca Catalunya i fou llarg mitjançant, i fonda tots a entrar en pot 10 anys d'existència. Perque a la Mancomunitat els Diputats Catalans, fo bons que van quant temps a la ~~[illegible]~~ Indústria de les noties d'ajuda, pel poble, i els Diputats formentors alcancen per la Dictadura, que les mancaria a nosaltres, sense necessitat la «Mancomunitat» de Catalunya, de veritat Mancomunitat, la Legítima i d'esperit estatal va morir amb la dissolució d'aquella Organisme Legítima i adhuc la «Mancomunitat» al cap de pocs temps d'una trista historia de zelosies mesquins i rivalitats davant dels dictadors, havent-hi ajudat la puntada de pau que la fou estimada a l'abism definitiu

La fi de la Mancomunitat de Catalunya

En efecte, la nit del 13 de setembre d'aquell mateix any 1923, el Capità General de Catalunya D. Miguel Primo de Rivera y Orbaneja, en forma rebel·lia contra el Poder de l'Estat publicava un Manifest en el qual se proclamava Dictador i demanava al Poder per a ell i uns quants militars seus, amb facultats omnímodes. El Rei va ratificar-ho aparentment (fora tot, doncs el Cap d'Estat fou nullitzat pel fumus d'acontecimentes) havent un parell de dies, aparentment esperant veure quina era la reacció del país i sobretot del Poder constituït; que era un de liberal-reformista presidit pel Sr. Manuel Pietro, Marquès d'Alhucemas i del qual ne formaven part, entre altres, els Sres. Salvatella i Portela Valladares, fins com que en el país, aleshores per l'Eliseu Rivas i la Cis Nacional, es va reprimir amb energia contra les que volien arrupar el poder i les calles d'Barcelona feien tranquil·lament i aparentment atendre (esperant, no dubto, collaborar amb les seves amics del país) finalment el Sr. Primo de Rivera transferí en seu interior i sortí de Barcelona cap a Madrid el dia 16 per a formar i presidir el Directori Militar que anul·lava totalment la Constitució del Regime del 76.

Me sembla recordar que aquell 13 de setembre i va escaure en un dimecres. L'Exposició inaugurada feia pocs dies, en el Pavelló de Montjuïch, essa Exposició del Mole, i el Consell de la Mancomunitat havia estat convocat a reunió-la, junt amb les dues autoritats per al dissabte d'aquella setmana. El nostre President Sr. Puig i Cadafalch, no sols no va voler aplaudir la visita amb motiu de les circumstàncies polítiques que havien sobrevingut, sinó que va fer un informe especial en que l'aplaudeix i les justifica, a les dues autoritats, a les quals es va referir a Barcelona fins l'arribada, com ara havia fet. De les dues autoritats, ~~[illegible]~~ el Capità General Sr. Primo de Rivera, i algunes altres. L'Ajuntament de Barcelona, fins fa havia convocat conjuntament a l'acte inaugural de l'Exposició, i va fer-ho.

Aquella fou la última reunió de la nostra vida que tractàvem presumiblement, per breus moments i sots les seves fórmules de sensatesa i obligada cortesia, amb el seu Dictador el Regent. ~~[illegible]~~ Dic això perque en el text de la Historia del Reinado de Alfonso XIII (pàgs. 443 i 444) de la qual és autor el Sr. M. Fernández-Almagro s'afirma rotundament que el company Valles i Pujols i jo vaig rebre del Dictador, l'esmentat projecte d'Estatut d'autonomia de Catalunya (!) i de aquell vaig prescindir (?) del seu total. Jo no he ~~[illegible]~~ prima fent l'informació li prometé al Sr. J. Almagro, ~~[illegible]~~ instàncies bastant fosca. I és que se esmenta la Historia ~~[illegible]~~ posteriorment dit a tal autor. ~~[illegible]~~ Cap de tot aquest fet havia documentat per part del Dictador cap confiança i cap relació amb nosaltres i per això jo afirmo, per la meva part, que mai vaig tenir amb aquell altre tracte ni altre relació que aquelles breuíssimes paraules de salutació i de seminat despedida, que vaig tenir amb ell la tarde del 15 de setembre del 1923, en un dels Pabellons de Montjuïch i amb motiu de la Col·lectiva Exposició del Mole. Ben al contrari del que podria pensar-se el paragraf esmentat del seu historiador (3), recordeu-vos que amb els altres tres companys de la mencionada representació del Consell de la ~~[illegible]~~ Mancomunitat vàrem exposar en Primo de Rivera la nostra desconfiança absoluta

i la nostra premsa oficiosa el règim de dictadura establert pel general Primo de Rivera, en un document oficial del que publicà tot seguit

Ara bé, es indubtable que els diferents homenatges discursejats que contingueren els pàrrafs lleugers del cop d'Estat, les seves paraules d'elogi militar algunes referències inexactes que tenyeixen a la nostra terra un sentiment d'ira per compatrioti i fraccions. Jo no crec que una d'aquestes es formi l'Ultim de que el general Primo de Rivera en vis l'autonomia catalana, però sí crec que el dictador els va donar motius per a esperar d'ell alguna mesura administrativa formalment al nostre país. Efectes de donar el general en cap l'Estat, quant capità general de Catalunya havia entrevistat amb alguns significats representants catalanistes i conservadors, entre altres, els Sr Marquès de Camps per cor i Claret i de Fuell, abdós diputats, per Amposta. Encara el Sr Valls i Taberner, fill de Lluís en tant alguns estats i Capitania general.

El nostre President Sr Puig i Cadafalch, tenia com molt especial, davant la notícia que els un cos sabia de respostes oficiosament del general, es va dirigir a Madrid. Ell fet que, en els pàrrafs recomanats, de diferents aclaraments, entre a dictadura Militar van establert que es pot dir la impressió en forma vaga com que aquella desitja a establir amb una forma l'Estat veial a Espanya i especialment en forma el traslat per relació d'aquella, Catalunya. Al cap de pocs dies de completat el trasllat del Sr Puig i Cadafalch, per la seva pròpia iniciativa i sense acord del Consell, va a Madrid com a observadors, les dades, a dos companys del Consell: els Sr Valls i Pujals i Mias per tal de conèixer les converses dels estats i poder dir. Els companys van estar uns quants dies a Madrid, recollint informació respecte a la mentalitat que en general als problemes de Catalunya adoptava el seu Règim i per tornar vades comunicar als seus impressions, per fi de tota guerra optimista, desgraciadament.

Quan dels companys van tornar de Madrid, es tenia ja redactat un document a comunicació al President del nostre Consell en el qual la nostra aspiració d'autonomia fou clarament i absolutament condemnada contra el Règim de dictadura com a conculcador dels drets i llibertats populars, i la nostra tesi completa i absolut desinteressament per un Règim de tal manera propici en relació amb el cop de Estat a Catalunya, basada en l'amor a la nostra llibertat i al dret d'autodeterminació dels pobles. Especialment es feia ressaltar en el document que per la solució del nostre Pleit es demanava la del Consell de la Mancomunitat, però que si la dictadura estimava oportú no es tenir en compte aquest, es demanava que es fes en forma de les seves facultats que de la Règim necessitat. Es demanava que es fes en forma de tal manera que es fes en forma de les seves facultats. Aquell document va tenir a estar precedit d'alguns dies de Consell que va tenir lugar per tots els companys Mias, Valls i Aguilera, Ferrer i Guardia i Dr Rovira i Dr Trias i Fabregas i Pi i Sunyer. Finalment el nostre President va cercar de les seves dels Consell absents, abans de firmar-lo, per tal de Sr Macià i Llussà del règim.

Ara bé: a la conjuntura de la dictadura, l'escriptor Sr Adrià Pesarrodona, va publicar un llibre titulat «Catalunya sota la dictadura» en el qual i ocupava de l'estatut del Consell de la Mancomunitat en funcions de cop d'Estat, i les mancances de l'aquell davant del seu Règim, afirmant que l'autor de les seves esperances fundades en aquest, [illegible] que succeïria a Catalunya [illegible] fruits de l'autonomia administrativa. Com que l'escriptor va ser el Consell fet pel Sr Pradera, era intolerant i no-tolerant, es va dir

vingué discriminar a cap dels seus enemigues, fo un cop que obligat a adressar al Sr Primo una lletra en la qual preveia la nova actitud oposada al cop d'Estat i al Règim de Dictadura, tot rebut d'esdeveniments aquell i fins inclusive del model document en el qual els empresos Ministerials fo presentades i Dimissió estat oficial a la nova primera del Consell. El Sr Primo va contestar una molt amablement dient que ignorava el fet i que li feia la satisfacció de fer-ho constar en la forma que fo valgués i sempre, en qualsevol altre d'ells del seu llibre que li pertingués. Ignoro si arribà durant la estat punta i no va adoptar tal per substituir la ressentit Dictadura, com pot Sr Primo.

L'esquelètica del model Decret per fora data 19 de setembre 1923 de la nova reposició del Consell, redactat i estat al cop de forces del cop d'Estat, fou signada ~~[illegible]~~ pel mateix ex-President senyor Sr Pujol i Cadafalch, en uns estatus que publicà a La Veu de Catalunya poc després de cessar la Dictadura del general Primo de Rivera, ciró es, pels quins de Maig a April del 1930, estatus en els quals intentava el Sr Pujol justificar la seva actitud que tant Hermanda ~~[illegible]~~ durant ~~[illegible]~~ d'aquells indescriptibles d'estatus.

Emmarcat per la separació dels nostres càrrecs de diputats i de Consellers no va venir fins a primers dies de Febrer del 1924, es pot dir que l'obra de la Mancomunitat quedà ja esfondrada en com el Cop d'Estat del general Primo de Rivera, passy des de aquella data i sobre tot, des de que i va prendre actitud la actitud hostil dels dictadors vers el nostre Organisme i contra tots conceptes de self-government, per mig de que fos, a Catalunya, ~~[illegible]~~ de la Mancomunitat de Catalunya fos un realitat en cos inseparable. Les sessions del Consell van ser i s'efectuaven per delegats dels amplis administratius de trienni i per a recomanar instrucions als Consellers sobre les seves coses que venien contestant de Madrid i dels organismes del Estat central a Catalunya.

Mentre el nostre President, a darrers d'octubre va tornar a esmerar a Madrid els amics Mias i Valls i Pujals, per aquests, en tornar, van portar instruccions tant precises que ja es endevenen immediatament als llocs la nostra dissolució o gran canvi. La nostra dissolució del càrrec de Consellers... i algunes dies, uns entusiasmes de que el nostre President Sr Pujol i Cadafalch es tornava a Paris, per aquest afers d'estudis (!). Hagi de dir en l'acte la veritat, que la conducta del nostre President de la Mancomunitat, ens perdió a tots una fort energia i una molta fermesa per justificar pels estadistes els amics en mig de la tormenta... Us sou adonats contra d'ell com els nostres amics sous de Partit, els separatistes, sobre tot el Sr Valls i Pujals, que s'esperaven en tornar de gran lucha.

El nou Règim Kavi ja insistí a Catalunya una política de persecució fanàtica i intransigent contra tot a manifestació de catalanitat i de catalanisme, proposant a significats personatges catalans, clarament amicaccions, suspensions fiscals i polítics, reduïts en estatus. En una paraula, va manifestar clara i contundent el seu esperit anticatalà i fins va causar definitivament la ruina dels ells dels que conscientment o inconscientment en els primers moments del cop d'Estat, esperaven Catalunya que el nou Règim degi gran energia respectant amb l'esperit d'aquella.

Per l'abstenció del nostre President Sr Pujol i Cadafalch i en intent del Reglament Orgànic ~~del nostre~~ de la Mancomunitat, la presidencia interina d'aquella fou ocupada pel 1er Vicepresident de la Junta de Vocalies, company J. Jaume Batlle i Pagés, el qual vingué a realitzar amb senzilles una trista missió, la de vetllar un mort, com podem dir-ho pròpiament. Però no fou amb tanta fermesa de caràcter, amb tant sentit d'autoritat i de conjunt i sobre tot, aquell esperit de catalanitat, que i passà la inexpugnable de tots consellers.

el ser pos per la Diputació de l'Institut Mancomunitat de Catalunya en aquells llocs dedicats de la ciutat, mereixen el esguerd i l'acord afectuós de tots els bons catalans.

Es proposa la Mesa que el esguerd es faci en forma de que, a l'igual que s'ha fet amb els Diputats, la Ciutat de Barcelona, i els Diputats Provincials elegits pel sufragi universal, com que es una de les funcions inerents a la Mancomunitat com pel fet mateix, d'Assemblea de la Mancomunitat, tenen aquestes dignitats i Diputats per altra, es proposen, sense altres que llurem amosar la nostra simpatia fins darrers compts als vagatges de la Mancomunitat que i exercis adient.

La nostra Assemblea extraordinaria, reunida per dos dies, el Nadal passat, aquell any, discutiria les bases del Projecte d'Estatut de la Mancomunitat de Catalunya.

Presidí l'Assemblea, en Pendent i l'Estatut 3. Secretari Tarrasa i Llopart, que va exposar la Ponència fins 3 i 4 hores amb molt l'assent. La cosa fou molt poc i molt ensopida fins la darrera, ens tots 3/4 parts dels Diputats de Catalunya. El nostre President es defensà per Pep i Ledesma, i va fer un document que l'Assemblea, compta a l'Assemblea, considerant justificades les seves absencies i adhesions a l'Assemblea fins fi implicava que tenen propos amb motiu de l'altra responsabilitat del document i del nostre Secretari probablement. Aquell document, la nostra fi, i tots, es va molt fet a Lletrada. Doppo es per lletrades que l'Estatut fi, i el d'ell es va molt fet a Barcelona, a Paris, amb el propositi de Vicens i Bernaus, Carrasco i Formiguera i Pi i Sunyer i Companys i Nicolau i el Comitè complí tot amb l'aquella lletrada que ell, que es va ensenyar a l'Aspiració d'Europa i va fer amb el Rafael Campalans i la Federació Socialista, i Pi i Sunyer, que es van passar referents de la Ponència a Roma. Con la Lletra Estatut i de la Ponència personal del centre President; el fet es que aquest va ser contingut i va ser entrat a Paris abans que es Document sortit la nostra bitlletes d'ell. Per aquell document va marxar de l'Assemblea l'Empresa Federal Catalana.

El President accidental Sr Maspi, proposà que abans, abans i fer discurs en el qual expressà clarament i francament la situació que i havia fet un moment abans de fer-ho amb les expressions pronunciades pel poble, fets per la Mancomunitat la dignitat total i completa de l'Assemblea Diputats de la Mancomunitat. Aquestes expressions van ser rebudes per la Mesa i Assemblea amb l'aplaudiment. Després les Ponències van ser aprovades per unanimitat, per part dels Diputats de l'Estat. El Comitè, per boca del Sr Maspi, va acomiadat els Diputats Espanyols representants del poble de Catalunya, confiant i fent un pulcre que prò compliment de Mancomunitat a cumplir i fer cumplir els seus fins estatutaris. Després del discurs President, a propostes una moció, del Sr Micó i d'altres altres Diputats es va acordar una Comissió de representants de totes les minories, per a fer proposades una moció. La Comissió redactà una proposició molt original i bella en la que es reflecteix «Davant l'Historia» vots a tots acte de fuga que i va cometre la Mancomunitat, fidel expressió de la voluntat del poble de Catalunya, es dirigeix per satisfet de la bona realitzada per la Mancomunitat i es declara la fi inalterable de tots en els destins de la Patria, malgrat tots els malvolents i tots els dels, importants per a fer la Denuncia del seu cami. Aquella proposició fou aprovada per unanimitat amb la sola excepció dels Diputats i els quals tenc la plena de dies que representaven

el seu estatut burgès i per tant com doblement companys meus: els Sres Torras i Jaltes i Rafael Ermotti. ~~[illegible]~~ La Dictadura els precisà després aquell estat de tranquil·litat i d'esperit de la terra i a la voluntat del cos electoral, feu els diputats forcenders.

Aquella, com ja he dit, fou la darrera reunió de l'Assemblea de la Mancomunitat de Catalunya, organisme superior d'aquesta. Vuitanta els fets de Nadal i els cops d'any, que per a molts catalans foren fets ben tristos — com tanmateix esperàvem — i a mitjanyant el Gennaio, 1924, el 14 de febrer, aparegué en la Gaceta el decret de dissolució de totes les diputacions espanyoles i la substitució dels diputats elegits per sufragi universal per persones que designades els respectius governadors civils. Al final del mateix decret es declarava que i tots els ~~[illegible]~~ membres de la Mancomunitat de les diputacions de les quatre provincies catalanes, naturalment, amb l'honrosa excepció dels senyors.

Al cap de pocs dies, en efecte, els governadors civils — que no eren sinó simples funcionaris militars — de les 4 provincies catalanes, publicaren en les llists dels nostres respectius i novellos espanyols separats dels càrrecs que per la voluntat del nostre poble, ostentàvem. Els diputats de Girona, el governador Sr Antonio Cami — general d'artilleria — vos envià uns oficis en els quals us comunicava que quedàveu «cesants», com si l'aquestió estigués tres un empleats o funcionaris qualsevols...

A l'aquell Sr Cami, he vetat que li dirigeixi un record meu estrany. No cre que cap altra provincia en «diputats» alta de «mes bó». La seva fotria conta a tot lo català es prou fada o cetrens insuperables, de veritable protestant. Tiguéu-vos que esta vegada va dir que per a ell tant mereixedor d'ésser president era el Sr Alfonso Sala, (Conte d'Egara, President de l'Ateneu Mercantil Nacional, President de la «Mancomunitat» forcendera) com la Pep i Cadafalch o el Sr Carrasco. Una carta vegada tractà de va ella a l'Oficina d'Obres Públiques de la Diputació de Girona, una comunicació seva i tractà referència a que ~~[illegible]~~ amb la màxima urgència de retenim «las barreteras» pràctiques en els «mojones» o «cuanta Kilometros» de les carretes. L'home havia pris per barretines el pintat vermell, que i ajuda dels ~~[illegible]~~ internacional!

Quan es produí la presència total de tots els elements que havien secundat l'anomenat «Plebiscit nacionalista» organitzat pel CHDCI — del qual ara tanta es parlava amb l'estimació (?) alguda, a un dels nostres companys la Diputació i pel delicat de Figueres, Sr Pablo Jaló i Mayoni, el llegal dels seus bis empresonat amb un tractament el mes humà que poguéu, dins de la Presó de Girona.

Ja fi va ~~[illegible]~~ mes de parlar l'aquell famós Sr Cami, que va decretar — quan l'actitud dels estatistes front de la Dictadura — essent un dels representants de tots, que mes enérgicament s'oposà a aquesta.

Es sabut que les diputacions forcenderes nomenades per la Dictadura, de seguent acordaren reactivar la «Mancomunitat de les Provincies Catalanes» i reunir la Assemblea dels diputats la qual nomenà seu Consell de la nostra Mancomunitat sota la Presidència de l'Honorable Sr Alfonso Sala, Conte d'Egara, amb els Sres Baró de Viver, Alegre, Nadal, Conte de Montseny i alguns altres seus en companys.

Aquella «Mancomunitat» forcendera o pseudo-mancomunitat, fou de les darrers Ds nostres organismes de la forma, es cansaren de intervenir i acabaren per fer franc fic i

distinguem aquell número per fins diferents. Semblant el superàvit [illegible] (Congrés, [illegible] i Senat) i es fiu una i es recorda a la Ridiva [illegible] evident disposició del Consolat [illegible] que [illegible] que i Rodés pas de [illegible] aquella comedia i el càrrec de Presidente de la Mancomunitat.

Però davant aquelles xifres [illegible] exposades, fiscal essencials, [illegible] en [illegible] o demanades [illegible] la [illegible] per l'autoritat Mancomunitat; disoltes totes o la major part de les [illegible] de [illegible] [illegible] per aquella; [illegible] i [illegible] i [illegible] i [illegible] el prestigi i el nom de la Lliga contra dos pues dos [illegible] que [illegible] [illegible] de les [illegible] d'aquelles que [illegible] de [illegible] de la [illegible] Lliga!

I quants engrunes [illegible] [illegible], els [illegible] Consellers [illegible], per la [illegible] formal i [illegible] [illegible], que [illegible] [illegible] [illegible]

(VIII) Pag 260

i fins en cert sentit, per abans de la seva entrada al Consell de Ministres un ministre per afecte a Catalunya i del nostre Partit va lliurar-nos un document completament ~~[illegible]~~ inacceptable i que no va complir-se, imposant tal règim a la Mancomunitat,

afecte han de sentir els barcelonès quadrelyns a posar la mà!..

No pequem per res contra ~~[illegible]~~ dirigents de la Mancomunitat, el Consell Permanent d'aquesta, les campanyes contra el personal de la Corporació, ~~especialment~~ distinguint especialment en aquella tasca ofrsa de pressió els funcionaris, el Present de Consellera de Cultura (?), Sr Darius Rosich, Barró de Viver, el qual suprimí la majoria de institucions creades per la nostra Mancomunitat i que tenien fets accessos la cultura catalana (anàlegament i a nos) la nostra burst prestigi internacional, donant-li les portes i la comunicació amb totes les grans forces de cultura de l'estranger i d'Espanya mateix. Tot això acompanyat d'una campanya ~~d'escandal~~ de publicitat escandalosa per a afegir el vexacisme al dany causat afeblint les institucions. Per mal que tots aquelles pressions i campanyes de difamació, tinc la convicció de que l'immense majoria dels catalans, no van pudar convencer-se d'altre cosa sinó de la vanitat pueril d'aquell Barró i de la seva ~~[illegible]~~ traïció al l'esperit nacional.

Com he dit, malgrat la denostació que sofrí la Mancomunitat del Sr Sala i companys, no fou tampoc aquesta dels dissidents i centralistes a ultrança i aquella durà tan poc. A primers del 26 i no existeix i s'emmarcaren totes les facultats les separades, a les Diputacions. El Sr Barró de Viver en ~~[illegible]~~ dels seus fos reconvertit en el Palau de la Generalitat, passà a ocupar l'Ajuntament de Barcelona on va realitzà una tasca semblant a la que havia efectuat a la Ca. del davant, si bé en ella no tingué fins que continuàs la feina del seu antecessor Sr Alvarez de la Campa, militar retirat, però amb tot l'esperit autoritari i de costa propi del seu estament. La Presidència de la Diputació de Barcelona va ocupà per tot el temps que succeeixe durà el règim de Primo de Rivera, el meu oncle considerable i company de tga. Sr Josep Mª Milà i Camps, al qual el Rei fou Conte de Montseny en premi a la seva fidelitat monàrquica. En la Presidència de la Diputació el meu Conte es distingí per les seves maneres senyorials i per obres i ordenacions dels del Palau i edificis propietat de la Corporació, les uns encetades, les altres no fetes, com per exemple, aquelles pintures murals del Saló de Ft Jordi, que tingueren tota severitat al mutat i les característiques que presentava, fent-lo un mosaic de retrats i de pintors i un paisatge d'anècdotes, lletrinyes, naturalment tendenciosos; i aquell part petit tant discutit i aquelles famoses i cèlebres cariatides del arte del Consell de la Mancomunitat, fet el qual fou per pavor al seu estament (?) reial; i aquella vaixella de baccarat (?) que no ens serví una o 2 vegades i aquella tàpiza fetes pintar de Venècia &c.

En tots aquests, els Consellers dignatans i fins que ja de la Casa — fell ma pupi compte, consellers no els en donaren perquè tu cap forma objecte semeixe les com a tals — els Sr Sala i companys remarcaren ~~[illegible]~~ que havia darrera port d'una vitrina ad hoc que la contenia, una nigèssima bandera catalana que ~~[illegible]~~ alguns amics o altres havien regalat a la Mancomunitat, els catalans visitants a l'Exposició del Sud per iniciativa del Centre Català de Buenos Aires i que fou portada a Barcelona per una escorta solemnial al centre President, pel benemèrit català Sr Josep Ft. Ribas, visitant de molts anys en la ciutat del Plata. Ajtr.

i companys, indignats tant d'aquell fet que les posaven en compromís de l'automòbil judicial, la qual no tingué res més que obrir una sumària en el seu tot els altres consellers foren cridats a declarar, sense que fossin dir res sobre el cas, perquè realment no ho sabien. Jo pel meu bé que amb gran sacrifici per part seva, malgrat que obrava totalment de fer com la burxa de que les aquelles dies m'havien vist entrar del Palau amb un cotxe i portant un paquet, cosa absolutament inexacta, però que vaig fer per que el meu pare, que frequentment durien tancat i incomunicat l'estella, dedicges especial atenció al seu interrogatori. Aquella tarde a la tarda a la casa gran, cap de la dictadura el Sr. Bergamín, per a donar al restabliment de la normalitat constitucional, establí provisoriament i de manera autònoma, amb representants de les corporacions, les diputacions Provincials i nomenà President de la de Barcelona al hacendat català i prestigiós, don Joan Maluquer i Viladot, el qual, com esperàvem i ens endevanàvem, va proposar l'establiment de la Mancomunitat de Catalunya i la seva de seguir realitzant, de nomenar l'enginyament de la Mancomunitat a Prat de la Riba i entre moltes altres coses. Doncs jo i altres dos companys, per encàrrec de un alt funcionari de la casa d'aquestes "gran notes" - els quals la burgesia oculta durant aquells anys i la tenen ell a la casa la causa la dictadura amb ell entra també la primera bandera. Fora de tot això, repetim, jo declaro, no va sabia i un percuc que tingué de sortir part dels companys del Carrell, amb tanta discreció i reserva es portà l'afer.

En deixarem els nostres càrrecs, per l'acte brutal i arbitrari dispositiu com per dictadura, vaxem anar els consellers reunits en sessió i contacte tant per a fer front a precaut atac general per contra nostre, i segurament cometre'ls dictadors o els seus satèl·lits, com per a orientar en el principi a la nostra gent en aquells moments difícils i complexos. A tal efecte vaxem convenir en reunir-nos prenent mesures mes vegada al vespre i decidiren fer-ho al local d'una Casa d'en sport patriotic. Ho fer en el restaurant del Restaurant Martin, que vaxem alentors, situat davant per davant del Gran Teatre del Liceu, prou la Llibreria Verdaguer. Allí, ens cità, tingueren lloc les darrers reunions durant tot els 7 anys que durà la dictadura, i als primers temps mensualment, després, quan aquella s'estabilitzà i per la pau o l'indiferència, l'opinió pública estava atenta dels afers de l'Estat, ens de cost en cost. I van sis per tot els consellers, que van anar, per veure fora de Barcelona, a posteriors pengue a aquells cordialíssims sports, per a anotar als seus Banys de fer considerables esforços i sacrificis.

Un dels acords que vaxem prendre en una de les primeres reunions, va ser publicar un document, en el qual protestàvem l'indignació a la companya per les feines governatives de la Mancomunitat, exposant al centre organisme de contestació i estrict vaxem expressar públicament l'obra bàsicament realitzada pel nostre Organisme durant els pels 10 anys de la seva existència, en tots les branques de l'administració, però sobre tot en l'ordre cultural i en el de les obres públiques. Aquell document protestava com a incompatible amb el nostre Poble i d'un fan una tirada de molts milers d'exemplars en l'imprent de "La Veu de Catalunya", transmetent-ho a tots les poblacions

i companyes de la nostra terra, quel de que la seva difusió fou encomanat Robert el document, per mitjanceria de tots, al companyes Vallès i Pujols, però tots els demés li collaboraren amb vetos o observacions. Fou fòra evident, l'efecte unificador causat per aquell document ~~que~~ en l'esperit del nostre poble.

El document el signaren tots els consellers, a excepció del President Sr Puig i Cadafalch, que seguia a París. En nom seu (Cafrany) el companyes Estapé i Pujols, que cada hora, es feia accidentalment la Presidència i a ell van lliurar aquella seva signatura i aparegueren endrèmment a del companyes l'acta de solidaritat que esmentàvem, però com es de suposar, el manifest fou ~~circulat~~ clandestinament i repartit clandestinament.

Després de seguir parlant d'altres manifestacions ~~de la declaració~~ de la persecució que realitzà la dictadura contra la nostra terra, ~~vetot~~ ~~que~~ ~~seguir~~ ~~explicar~~

La nova segona etapa al C.H.D.C.I. (1921-1926)

Vaig 1917

Ja he dit que malgrat haver deixat el càrrec de director de les oficines que en aquella temporada, les meves relacions amb els dirigents del C.H.D.C.I. havien seguit durant aquells anys d'absència, però en diverses ocasions m'havien sollicitat els mestres el meu consell o collaboració en diversos assumptes d'interès per a l'hotelet. — consell o ajuda —

M'havia mencionat en del càrrec oficines, el Sr Fausto Casals i Bover que ja als darrers temps de la meva 1ª época ~~havia~~ era implicat i subordinat meu, però a mi m'es cantava que el Sr Casals aquell càrrec li venia com x ic pan, com di la gent, sobre tot per l'enorme desenvolupament que amarà adquirint el centre en la seva nova casa pròpia i també perquè el Sr Casals no tenia temperament adequat per a tractar a la gent, sobre tot ~~quan es tracta d'una institució de diversos caràcters~~, com ~~es tracta~~ en aquella institució hotelet. Així es que ja diversos regades, durant aquells anys d'absència, se m'havien fet indicacions de reprendre l'antic lloc però les coses no arrivà a formalitzar-se fins el mes de Maig o Abril del 21, en qual data vaig rebre una lletra signada pel seu nou càrrec, el Director del Centre Sr Jaume Casals i Nicol — el qual desempenyava el mateix càrrec, amb l'esperança llavors de ta blocar, des de l'acte de la fundació de l'hotelet — començant una classe i oficialment el dia del Consell Directiu a ocupar la direcció de la Casa i l'assemblea del Consell, per tal d'estudiar a les necessitats mutues existents d'una i altra. Davant d'aquell requeriment, vaig prendre immediatament a la disposició del Consell del Centre i no va ser difícil arrivar amb ell a un acord, en tots els aspectes: treball, remuneració &.

I a primers de Maig d'aquell any reprenia la meva tasca en aquella institució de hotelet, la qual vaig treure, espiritualment, per cancerada.

Mefeste: ja no era el tema «Patria» en Catalunya, el que interessava i ens fèia posar en moció i activitat a aquell estol nombrosíssim de juventut catalana que aplegava el centre, ja no eren els aspectes d'ideologia política o de sentiments ~~catalanistes~~ catalanistes, els que ens feien bategar llurs cors, sinó que eren els interessos materials, o d'estament, de llurs de classe, d'obtenir de reforços i millors en llur treball on,

tiscisme, el que ens els interessava. Segons dels temps... No es que aquell pivot ha-
gués afeblit el seu nucli positiu, el seu sentiment catalanista, però els amagats
del Tabell s'hauien avant-posat a tot altre. L'acció sindical predominava sobre la
política en la vasta organització del Centre; altrac la terminologia de la Casa-
ció comunist. Ja no s'parlava d'ins ella, de sindicats i principals; sinó d'amics
operaris — sovint també de burgesos — i d'associacions.

Per aquest fet la tècnica pel qual estaven confiats els afers del Tabell, ha-
via pres una curiosa importància dins l'organització interior del Centre i era
la que predominava sobre les altres i en les Bases. L'activitat era majo-
ritàriament aquella tècnica. Però mancava de tècnica de Relació
i Tabell » i fins aleshores no hi havia permanentment prudència pròpia, essent sols
constituïdes a aquests efectes interns de l'organització de l'Ateneu. Aquí representava
per a aquella un veritable handicap, doncs produïa a l'exterior una confusió
perjudicial per a l'acta en la seva acció de relació amb les demàs organitzacions
obreres i patronals i sobre tot amb les oficials intervencions en les
questions de treball, les quals actuaven amb ella. El Centre era una entitat política
— i d'una política per ells dicada — per a aquella permanent o establerta seva actua-
ció. Calia, doncs, pensar vers a tal interessa, ~~o aspect~~ una fórmula prudent adequada
per que la nostra tècnica pogués defensar amb plena permanent legal i eficàcia
els interessos professionals dels centres de dependents activants en el Centre. Aquesta for-
la primera tasca que va ser encomanada en aquella seva ~~[illegible]~~ nova al servei del
Centre, i la varem resolde tan aviat, redactant uns Estatuts que a la nostra tècnica
fun va perdre'l seva — uns adequat i comprensiu — de tècnica d'organització i Tabell
en els quals el caràcter de tècnica o associació obrera i professional del nostre
permanent propia i tan definida i separada ~~[illegible]~~ Centre, està ben afirmat. Malgra-
cant aquella radical reforma, la nostra tècnica pogué esser inscrita com associació
amb personalitat propia tan als en el Registre del Govern Civil de la Província, i també
en el dels de les associacions professionals del treball a tots els efectes de les Lleis socials
vigents.

En els anys de la nova separació de la casa, i en el terreny professional de la vida
tècnica el Centre va una felicíssima iniciativa, que va esser secundada no sols en la vida
del Tabell a Catalunya, sinó a tot a Espanya i en plan home aquest darrer, precisament
perquè no havia tingut la altra participació que el Centre en la vida que va fer
posible i va tenir una intimitat pels actius del Centre, a la realització de la mateixa.
Me refeixo a la constitució de la "Comissió Mixta del Treball en el marxa
de Barcelona" per a la constitució preparatòria a iniciativa, demanda i gestions
especials del Centre de, pels d'esser amplian amb simpatia l'iniciativa pels les
organitzacions patronals del ramo i) representacions comunegues de la Ciutat, i organitza-
da amb caràcter oficial per l'Estat. Devia esser ací entre els anys 17-19.
durant la Presidència del Centre exercida pel Sr. Pons Ferreres, al qual Tabell infatig-
ablement de aquell afer, que constituïx el major mèrit de la seva gestió presi-
dencial

Aquella iniciativa va ser l'origen de tota l'organització pacifista de la vida del Vidal espanyola, ~~adoptada~~ implantada per l'Estat i que intentaria en temps de la Monarquia la República no es respectà més que perfeccionà en forma que molts pens estats europeus, podien presentar millor, constituint una de les accions més ens venerables de la nostra vida política.

Quan un vaig integrar al Centre, en Maig del 21, uns dos dies, el Presidia el Sr Joan Borrell i Dagés, fins ara el vice President que havia tingut l'Institut, i tingué una presidència breu, perquè no es presentà a la reelecció i deixà d'assistir-hi del tot per temps de tornar-se a la Casa, en la vacància del càrrec directiu que va tenir lloc al mes de Juny vigent. Recordo les fines paraules que dues de l'homenatge al Sr Borrell, que va tenir perquè fos un incentiu no la cessar-ne treball abans, totes les qualitats, en aquell breu temps.

En la nostra vacància reglamentària de càrrec del càrrec directiu, fou nomenat pel Sr Francesc Xavier Casals i Vidal, el qual ocupà fins a poques anys la Presidència de la Secció de Pelota i Vidal, la seva importància com és explicat, de la Casa i en dita Presidència s'hauria fet necessari bastantes ~~i accidentades~~ per les ~~vicissitudes~~ ~~defectes~~ ~~vicissitudes~~ de la vida del Centre. En efecte, es pot dir que el Sr Casals fou el President legal del Centre des d'aquella data fins el mes de Novembre del 32, en que l'Honorable President de la Generalitat de Catalunya, D. Francesc Macià, el cridà per confiar-li el ~~càrrec~~ càrrec de Conseller del Vidal en el primer Govern de Catalunya, que fou constituït després de l'implantació de l'Estatut d'Autonomia. I he establert la paraula legal perquè hi va haver un període, del Mes d'Abril de 1926 al Febrer del 31, en que el Sr Casals ~~fou~~ legalment portà exercint la presidència del Centre CADC I, i que de la presidència efectiva es hauria esperat tot per un dels actes nos actius i coneguts que la dictadura de Primo de Rivera, ens va ~~tocar~~ tocar lamentablement esplicar en aquests ~~mes~~ plans.

Quan el Sr Casals va fer càrrec de la Presidència del CADC I va ~~per~~ ~~als~~ 40 anys. Baix d'estatura, prou sapat, ~~gros~~ obès, ~~ulcerós~~ ~~fatigós~~ físicament fort, però desgraciadament no era així, perquè ~~es~~ ~~va~~ sofrí malaltes de caràcter endo-digestiu per l'entrada llarg temps. Per en tot una ~~fermesa~~ fermesa d'esperit, d'una ~~autoritat~~ autoritat i d'una ~~personalitat~~ personalitat realment formidables; un agent nostre digne condecorador de la Casa del Sr. Prim i Nteve dins de l'Institut, i li ~~posà~~ posà una cultura ~~superior~~ superior a aquest home i ~~dins~~ dins es ~~mons~~. En la seva primera hora marxà a la República Argentina, en la qual permanegué alguns anys i on conegué i va fer amic de confiança de l'Honorable D. Francesc Macià, durant l'estada d'aquest en aquella temps, per compte de l'Estat. De retorn de l'Argentina, seguí les activitats de l'Unió Catalanista, en la qual havia ja militat abans de partir, i intervingué com a tal en les campanyes de ~~propaganda~~ propaganda de dit Benemèrit organisme, al costat de l'Honorable ~~Mn~~ Mn Martí i Julià, del qual era també un amic intim i al qual proporcionà una admiració i un afecte ~~profunds~~ profunds i ben merescut.

Jaumbi intervingué en la política local de la seva ciutat nadiva, Badalona, essent un dels dirigents del Partit Nova Lliga constituïda pels ~~elements~~ elements d'aquella política i un dels redactors més constants i lligats del periòdic seu de la localitat, que duia el mateix títol que el Partit.

Dependent de comerciabilitat — sin tranquil·litat — dinamitzant entre moltes altres portes la comptabilitat d'una important i distingit dedicat a la producció i venda de artets de metall, que tenia magatzem i botiga a la Rambla de Catalunya, cantonada al carrer de Canalejas. Habitant en aquella casa el magatzem i el seu règim sempre, amb els blues paredes obligats pels carrers públics que encerclen.

Ja he dit que el Sr Casals passà a la Presidència general del Centre, als de la dimissió de Rubió i Nobell — després Maristany i Nobell — en la qual se destaquà sumamente per les seves condicions d'organitzador i de dirigent.

Amb el Sr Casals, al qual jo aquest endemà atenc, de reintegrar-me al Centre, vaig intimar tant com ho havia fet en la meva 1ª época a la Casa, amb el Sr Puig i Valls. La seva compenetració en tot el que referia a les activitats del Centre — i en molts altres aspectes també de la vida social i política catalana — fou absoluta malgrat militàs als dos diferents partits, perquè malgrat la fermesa del seu caràcter i la fermesa del seu ideal el Sr Casals era un home prudent i franc, que arribava pausats i amb dissimulació i amb el vaig imprimir tot seguit.

Encontrar-ho a la Casa fou amb ell a una satisfacció, fins a l'adveniment de la Dictadura militar en el 1923, així es, en 2 anys de Mancomunitat, sense Maig i amb constitució fou un Pròrroga del Centre en aquell període, fou un esperit d'una proporció. Ell, i Domènec, me hi donàs al que entenc es que d'esmentar.

Ja he parlat de la gestió de la mesura del anomenat Estatuto de la Secció d'Organització i Nobell amagat de l'ordre interior del Partit, de total transcendència i fermesa, especialment per a la ciutat.

Si bé com a President del Centre, mes avant amb caràcter permanent, el Sr Casals participà activament en una campanya molt perillosa per als seus realitzadors però molt valuosa i Nobell que amb el seu, si cal ho recordo, de Regiment civil, es realitzà per diferents estols obrists, catalanes i algunes intellectuals i especialment d'estats de cultura, per a fomentar fé al terrorisme que s'havia fet dins de la ciutat, en la qual l'existència bandes de pistolers assalaiats i d'assassins criminals fugaços que omplien de dol a molts llars i feren donar a la seva terra una lamentable renomenada universal, respectant d'aquella altiva época vaguejà en per la ciutat Barcelona un anomenat la «ciutat de les bombes» i tingueda ocasió com per fer l'amenaça i del desafé absolut. El que no impedí que no impedí que les autoritats, que capitaneja amb tots els mitjans de la força i el poder, se proposàs realitzar per la mateixa i la pensàs un projecte d'idiomes obrigats i valents, diríem, acabar amb aquella vaguejà i que la gent ciutadana es restablís per que impedís la llei i el sentiment d'humanitat i de convivència social, allà on tots eren amics dels «bombers» i «les gangsters». Certament, aquella gran campanya per diversos partits, però sempre sí un honor per al propost d'homes que la realitzaren amb esperit de llurs propis idiomes, i entre ells, el digne President

del centre, en Francesc X. Cornet i Vidal que fou dels que ~~[illegible]~~ ens ajudà i mantingué bé fins.

"El Plebiscit Nacionalista" del 1922.

Però l'actuació ens sorprengué i de les conseqüències d'aquells fets ens vingueren de la Presidència del Sr Cornet, fou l'organització del famós Plebiscit Nacionalista que tant feu parlar en aquell temps i en anys posteriors, i que fou una de les causes que féu la dictadura militar es mantingués per a persegui a milers de ciutadans catalans i a expulsar centenars, polítics i privats, de la nostra terra. Per això ens detingué un poc en conèixer la gènesi i desenvolupament d'aquell afer que tant ressonà, conseqüències tingué, perquè la iniciativa del nostre amigote fou deguda exclusivament al Sr Cornet i Vidal, com a President del centre, vaig saber jo, pel cònsol que en aquell temps, l'encarregat de donar forma i executar el pensamentó del Sr Cornet, i per tant, puc ~~[illegible]~~ donar sobre l'assumpte el complet-venia ens ~~[illegible]~~ vindre i sortí.

Repetiré que l'iniciativa del repetit afer, al ~~[illegible]~~ el nom de Plebiscit Nacionalista, fou exclusivament del Sr Cornet, el qual me l'expressà per tal de que jo cuidés la funció ens adient d'organització del nostre i vinguts la documentació pertinent, com així ho vaig fer. Me declaro, doncs, autor, i té ~~[illegible]~~ amb impressió aquesta d'aquella famosa declaració que fou votada per un nombre molt gran de l'Ajuntaments de Catalunya, i les que fora després, perseguits per la dictadura militar per ~~[illegible]~~ haver votat com així es va demanar i que les proves de la nostra terra i ocupació de dignes regidors i representants de Municipis per la sobrecàrrega actual ~~[illegible]~~ delicte.

Em té: per tota aquella declaració en la cual amb l'nomenat Plebiscit, ~~[illegible]~~ tramès per notaries a tots els ajuntaments de Catalunya per tal de que la votessin i amb l'aplec de tots, comunicàs el resultat del Plebiscit al Sr President de la Mancomunitat de Catalunya per ~~[illegible]~~ aquest al seu torn, les tornàssin, com a reflexió de la voluntat dels pobles de la nostra terra. El Jurat del Ateneu, he vaig volguer fer veure per l'autoritat d'aquella declaració un sentiment, decididament separatista i vaig dir-li, que ~~[illegible]~~ per ell tenia que ni aquí ho vaig ~~[illegible]~~ com ho afirmat sempre, que cap tal acceptació de separatisme es absolutament infundada i calumniosa i que la tal declaració en termes més o menys deformats o ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ que tendria d'organitzar i dirigir la seva vida interior

i 3r: demanem que actual forma ripa constituint, li reconegui desde ara autoritat per a regir els destins de Catalunya, ~~[illegible]~~ d'acord amb les demés nacionalitats i regions >> (repetició)

No deia, en sistema, altre com aquell famós document. I ara mateix i repetim, no cal que mingin jugin vaire li conceptes que no foren esgotats mil vegades pels defensors de les doctrines nacionalistes i pactistes, contra les quals mai s'havia ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~, una acusació de legalitat. De no que des que mai se sentés el separatisme, que actualment condemnat davantment i enquia en moments en que s'havia estes entre el pavent de la contra terra i esventi, prenent alehores, cap de les regions del Centre i, pertant que ni com a pensament enemic — com se diu — es a dir ni com a treball d'un correc Rússia rapigent esperar conceptes contrari al seu sentiment i manera de pensar.

A les vuitat, aquell Plebiscit Nacionalista organitzat pel Centre, no tingué pas un èxit molt remarcable. Dels apmp de 1.200 Ajuntaments de Catalunya, sols aprovaren la Declaració prop més d'un 60% si bé, les vuitat, ~~[illegible]~~ en general al nº d'habitants representaven apmp del 75% del censo de Catalunya. Un aspect molt fou satisfactori el resultat del Plebiscit; en una paraula, un succés d'estima que diu els pauvres.

Novehom foren els ajuntaments que aprovaren la declaració amb modificacions importants en la seva redacció, entre ells l'Ajuntament de Barcelona, que dedicà a tal afer, la sessió totalitat d'un termini, en el qual els leaders municipals prenen abundants i no cabdis elements parlamentaris, uns a favor, altres en contra. Aquests, com es de suposar, foren els lerrouxistes. Per fi fou aprovada en tal aprovacions, una declaració en la que com en tot document de compromís, es van tirar moltes agradaries a la Propietat del Centre.

Pertoca aquest, però com a entregar al President de la Mancomunitat, el resultat del Plebiscit, això es, el volum o volums rellegats contenint els texts aprovats pels ajuntaments, a tots els quals se'ls transmetè mitjançancment postal de que no hagueren de fer res per cumplir els llurs, cal dar una manifestació pública, però això no fou possible per no haberla autoritzada la Autoritat. Hi hagueren a Barcelona — com de costum — un seguiment de pancartes constitucionals (no dic en règim d'ocupació, perque en aquells temps de la Monarquia, l'ocupació s'havia fet la regla) i ~~[illegible]~~ ocupant de governador de la Provincia el General Martínez Anido (fot nº del 22) el qual, en espera li presentés per conflictes la petició corresponent, demanà, ~~[illegible]~~ com la figuera de tots nosaltres de catalans sobre l'acte i no ens autorità que el Consell directiu del Centre es trasladés des de el Casal d'aquest, col·lectivament, al Palau de la Generalitat per a esser portador de la «paperassa» del Plebiscit. Al Palau — afegia la comunicació del Sr Martínez Anido — esperaria del seu penyó i llotja — podrien unir-se als representants del Centre, els d'altres Entitats i Ajuntaments que desitgin participar a la cerimònia. Així fou fet, i el Consell en donar del casal de la Rambla de Ste Mònica al Palau de la Generalitat, tingué que passar per entre una fileres de guardes de seguretat, per vetllar

fel compliment de la nostra adhesió del seu cap.

En el Palau de la Generalitat, que estava plé de representacions d'entitats, diputats, generals i gentilhomes, la cerimònia de l'entrega del resultat del Plebiscit fou molt bella. Com que jo era absent, tenien de l'Ajuntament de la Mancomunitat i a la seva Cap de les oficines del centre, amb aquest doble caràcter vaig fer la presentació del Consell directiu a l'Honorable Sr President de la Mancomunitat, el Sr Casals i Vidal, com a President de l'Entitat organitzadora fou ell encarat i amb discurs commentant el resultat del Plebiscit i la significació d'aquest i el Sr President de la Mancomunitat, Sr Puig i Cadafalch la contestà també amb un altre molt bon i digne, en el qual digué que recollia l'esperit dels congressistes catalans, com a una manifestació viva de la voluntat de Catalunya d'obtenir la seva autonomia i acabà el seu enaltiment de la seva personalitat indestructible i digué que traslladaria tal expressió del resultat del Plebiscit al President del Govern de l'Estat i que aquest se n'entengui i repés que Catalunya reguà novament fins el seu propòsit de veure respectada la seva personalitat enfaonsant disjuntives que pretenien oposar-se a la seva vida pròpia.

A la Plaça de Sta Jaume Ri'hoaria, envoltat la presència de prou membres d'ordre públic, fora pert, que aplaudí amb entusiasme, en centres i interdel Palau, als representants del Govern Central. Ms Ri'hoaria, en qui incidents desagradables de cap mena, prengué el públic com la Guardia pública se conduiren amb discreció i serietat.

Ara bé, quan la dictadura Militar pretenent fer de l'esmentat Plebiscit Nacionalista — el fet que d'un any abans de l'intervenció s'aplegà — perseguí no tols els organitzadors del mateix, així es, els membres del Consell directiu del centre, i a centenars de regidors dels municipis catalans que havien aprovat la «Declaració» proposada per la societat Entitat, es va dir, per a ~~atenar~~ amenaçar als dictadors per mans de conseqüència, que precisament el Plebiscit Nacionalista es va celebrar essent autoritats de Catalunya, els generals Primo de Rivera i Martínez Anido ~~i~~ (l'un com capità general i l'altre com governador civil de Barcelona com ja se sap) i que les dos varen autoritzar la celebració del ~~Plebiscit~~ esmentat Plebiscit.

La nostra actuació era en bona part certa, puig el Sr Martínez Anido llegí de la delegació de la manifestació pública adhesiva, cap disposició per contra cap ajuntament ni regidors que havien assistit i aprovat la Declaració del Centre. I tanmateix autoritzà aquests alcaldes presidents de les vostres provincies catalanes. I tingués en compte, especialment, que la premsa de Barcelona estava en suspensió de periodistes coneixedors i que tant l'autoritat gubernativa, havia facultats excepcionals i amplíssimes, per evitar la celebració del Plebiscit o castigar als regidors i congressistes que estimés delinqüents.

En quant al General Primo de Rivera, la seva intervenció personal, i no estant declarat l'estat de guerra, no era obligada, feia no podia ignorar la celebració del Plebiscit i que se'n fes, es tingué fer per a oposar-hi i evitar-ho. Per tant si conduïren els catalans — gent de molta vinya, l'ajuntament de les

autoritats a la realització de l'acció del Centre de Defensa es manifest i multa va en ells una immoralitat política — a uns d'una indeltat gran — perquè uns d'ells, després, a requerits de lliurants per aquestes realitzades durant el seu mandat a Catalunya, han agreujat, patentment i especialment, per part d'ells.

No cal ponderar el fetal que l'organització d'aquell Patronat, va dins al centre i sobretot als que per virtut dels nostres càrrecs de representació o establiments, varem cursar-hi. Entre la preparació, organització i recapitulació, va deixar-nos de cinc anys de treball incessant, i va posar de manifest l'importància de l'Estat segrestat dins i les inquietudes d'aquesta arrel de Catalunya. Cap altre estat, hauria pogut preparar-ho un afer d'aquest. Reconeixement, tres, fou per al Sr Cases, un càrrec impagable.

No parlaré d'altres activitats d'aquest temps d'aquells anys anteriors al cop d'Estat, per a no allargar més aquest capítol. Aquesta és una de les pàgines especialment de la persecució oficial que fa l'objecte el centre per part de la Dictadura, en la marxa de les primeres activitats d'aquesta en relació a Catalunya. (III)

La Dictadura i Catalunya

Tots aquells que, com els polítics regionalistes, s'havien fet algunes ilusions respecte a la primera que aportaria el nou Règim dictatorial instaurat a Espanya pel General Primo de Rivera, vaigueren veure avortat un fort i imminent desengany. No tardà a resultar un règim — aleshores constituit en Directori Militar — a demostrar una completa i absoluta adversió per totes les coses de Catalunya, no tan sols contra el catalanisme militant, sinó contra totes les manifestacions i inquietudes de la catalanitat, contra tot allò que representés una interpretació de l'esperit estable o opinió distinta d'aquella. Les entitats i associacions de cultura foren igualment perseguides que les entitats de caràcter polític, àdhuc l'influència i ella. Centre Excursionista de Catalunya a fer de centralitzar el directori i de coordinar aquestes les entitats de Catalunya (les prou radicalitzades fins no menys governades amb prou informació) es pretengué uns llunyes llistes d'associacions o les que se prohibia actuar de les quals prou Catalanes, i les llistes no les formaren centres polítics, sinó tan sols prou sembla d'entitats eminentment culturals, àdhuc d'esbarjo com diferents associacions de ballades de sardanes. I el centre ocupà amb molts centres de caràcter literal o esportiu, a excepció de les de caràcter lliurement ideològic que foren suspeitades com tals. Fins diversos centres estimaren la Llig Regionalista, fou clausurat. No cal dir que un dels primers llocs de les entitats llistes, fou el mateix Centre Excursionista de Catalunya.

Tanmateix fou prohibit i fins la bandera catalana de tot ús, tant les persones feien conjuntament amb la de l'Estat encarnyada i ensenya que aquest major llur gendrent i fos de major tamany.

Novament, primer totes les coses fora tant principals, així com els dirigents de sindicats i organitzacions obreres d'aquella

Vingué dos tant, cap a ~~[illegible]~~ d'aquell ~~[illegible]~~ any 1923, la darrera ~~[illegible]~~ dels ajuntaments elegits per sufragi universal i llur substituïdes per

Com he dit, l'Home va jugar activament molt temps, perquè la dictadura impedí fer-li desenvolupar i l'ofegà, de tal manera que en cada aquella, ~~no~~ entorpiren tots per ex inutil la seva resolució.

Però en el poc temps de la seva actuació, l'Home va algunes dues: ~~contents~~ bons contents, constituint ~~fiscal~~ fiscal general de la Justícia en tot el territori de Catalunya, un servei controlador de les ~~altres~~ autoritats, tant en l'ordre oficial, com en el polític.

El cas més important que resolgué la seva intervenció fou el d'un cert jutge de 1ª instància del Partit de la Bisbal, que en uns festes públiques celebrades en dita ciutat havia proferit públicament ~~de fer~~ "tres tiquetes" i arribà a fer detenir i processar a alguns prohoms de la població per dit motiu. Tota la premsa catalana parlà d'aquell cas i protestà amb energia de l'actitud d'aquell ~~es~~ jutge autoritari.

La Junta de l'Home Jurídic Català emplé, davant per una visita al president de l'Audiència Territorial, i com fou excusa absent el magistrat Sr Alvarez de la Vega, per a reclamar — no ens vaga — per el trasllat immediat de dit jutge extralimitat. El Sr Alvarez de la Vega oferí tenir excusa per a la entrada ~~del~~ al recinte i entre ell i el Sr Company se mantè un diàleg de tons vehements com poques vegades s'havia sentit en un despatx de President d'Audiència. Però l'Home va aconseguir el seu propòsit: ~~que~~ que el jutge en qüestió va ~~fer un~~ ~~de dues o tres setmanes~~ ~~fermat públic~~ oficialment dues, en el seu temps, demanant ~~un~~ canviar de jutgat fora de Catalunya.

L'Home tenia ~~diversos~~ diversos i nombrosos altres, l'impulsar la confiança definitiva del nostre dret, entre ~~d'es~~ ~~com~~ he dit, trigà vida molt curta: no va passar tot de projecte

(Vell) plana 240

L'Unió Jurídica Catalana

Poc abans de la dictadura, a darrers del 22, es va constituir com un punt de trobada dels juristes catalanistes que ~~impulsats~~ estaven actius, un grup d'advocats i altres de lletraferits van constituir una entitat informal anomenada «Unió Jurídica Catalana», que tenia per finalitat estudiar oficialment respecte, defensar i millorar les institucions jurídiques catalanes i ho va realitzar, entre les altres coses, un projecte de Judicatura a Catalunya, entre el qual l'unió jurídica va incorporar un capítol a la vostra terra, i als seus corresponents jutges.

Va unir L'Unió Jurídica Catalana per l'iniciativa ~~XXXXXX~~ d'aquest ~~[illegible]~~ de la creació de Jurisdicció i especialment del canvi de la radio. D. Oriol Anguera de Sojo, que en aquells temps (temps en el Govern d'aquest) havia estat un impulsor d'aquest canvi.

L'Unió Jurídica Catalana va, doncs, com a entitat de «combat», un organisme molt entre les coses de Catalunya, com a tribú (per ~~defensar del~~ catalanisme).

La Junta de l'Unió va estar, de cinc persones solament. President va ser, per dret propi, mi mateix. Anguera de Sojo; vicepresident les Illustres Joan Manuel Jerez, el Sr Martí Miralles o les Illustres Clot i Jurado (no li a recordo pas bé), jo, vocal i la Francesca Monferrer, secretària entusiasta en aquell temps del Sr Anguera, tresorer.

Molts de règims personalistes entre els quals hi figuraven governs molt democràtics o massa corromputs com a Romania, per exemple, els Estats Units i Victoria, Alemanya de la Conga, Francia del Cartel, Perú i Bolívia, Portugal i altres per l'estil. Tot cultivava amb una transparència completa la vida municipal i fora molts els implicats anomenats legalment i diversos els casos de suicidi entre alguns inspectors d'aquell moment. Mengats a la marina i a la pirata.

A què segueix? No m'em proposo pas explicar el pas de la dictadura a Catalunya, tema sobre el qual a la conferència de la Catalunya Nova podrieu obtenir i molt interessants obres, que serà raspa bons a encontrar pels Estats d'aquella part plurale.

Però dit tot això i passada la centena primera d'aquell Règim, que fou de revolta i conveniència oprimia tendal pensament com en l'exercici del càrrec per algunes estatuïdes — cosa que he explicat — deixem-ho dit ~~que~~ cert igual ~~[illegible]~~ objectivitat i perquè, que aquell Règim de dita dura implantat i reconstituït durant 7 anys pel general Primo de Rivera, i dissolt pas ~~[illegible]~~ enfortment per ~~[illegible]~~ mera voluntat, sobre tot si comparem amb els Règims de dictadura constituïts en altres països i també en el nostre, particularment.

Si ~~no~~ Règim estat la petició del general Martínez Anido a Barcelona, la qual es distingí no pas per la seva de severitat, sinó ~~[illegible]~~ per les poques conseqüències sanguinàries, el Règim del general Primo de Rivera havia estat una dictadura de color de rosa, com ~~[illegible]~~ en diverses ocasions he explicat. Es cert que aquell règim perseguí amb certa dureza els seus enemics, que assimilà a esquerrans, la qui estatut dels homes polítics del centre país, amics meus en repetides ocasions, però es pot moderar ~~[illegible]~~ per això, que visqué i matant de defensa? ~~[illegible]~~ per un règim de força, ~~[illegible]~~ vegeu que ~~[illegible]~~ indifeminat? L'opinió de la ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

o menys per mirar que sortís degenerant en idea?

Fins tot deu dir-se, en elogi d'aquell Règim, que no passegi o mengi per les dues
lletres polítics, per les seves actituds passades, si és perquè es perd en fet d'altra
manera. Molts dels homes polítics adversos a la Dictadura ~~que~~ si no actuaven contra de
l'ordre constituit, podien romandre tranquils en les seves llars i dedicar-se lliurement a
les seves activitats professionals — sense lletres — sense res, substituts pobres. Dic-ho
bo i avem per molts. Es ~~es~~ es cert que l'hegemonia de personalitats polítiques
foren voluntàries, que cadascú podia cultivar al Règim des de l'exterior
del país, ~~...~~ (cas Maciá-Companys) o com a amics ~~x~~ a activitats contraries al
Règim (cas Companys)

De mi puc dir que em vaig esser objecte de cap processió política en
de cap sentit. Moralment vaig obrar en les ocasions en la línia de la política, en
una d'elles per a practicar un sumari ejecutiu no se a quina finalitat, però jo
no puc dir que no dirà tinc gaire confiança perquè l'encara a dos dies
obligats d'estar tota de despatx i sense document un petit passat; i
l'altre en cosa d'una informació obra ~~...~~ del dit d'estrangers polítics que m'ha
fet per facilitar per la seva vetllada de que ma per a mi ~~...~~ permanent absolut
Venut desconeguda i sols per un ~~...~~ ~~...~~ el mes com ~~...~~ ~~...~~ en l'Ofi-
cina.

Me comte ~~...~~ jo i m'encarrego de les tribunals amb que ~~...~~ les forces
d'estrangers polítics que contra la Monarquia i el Règim dictatorial, emprenen ~~...~~ Barcelona
desde France i la política mori de catalanisme i la pena que ens ~~...~~ ~~...~~
~~...~~ molts.

Ara una pregunta — i repetint el que ens que es permanents general — si
la Dictadura hagués estat ~~...~~ cada i eficaz en els propòsits específics — al mateix
propòsits reformats — això ~~...~~ ordre en el país, acabar amb el terrorisme,
~~...~~ les ~~...~~ polítiques que ~~...~~ el règim, destruir el caciquisme
i endegar la vida política del país vers nous fonts, la dictadura del general
Primo de Rivera ~~...~~ ~~...~~ de l'Estat ~~...~~ Però ~~...~~ ~~...~~ que
~~...~~ de tots les dictadures, la permanència ~~...~~ i mortal en el poder i a ~~...~~
no realitza cap dels ~~...~~ altres propòsits esmentats, ni ~~...~~ les ~~...~~ que les ~~...~~
~~...~~, ni el caciquisme ~~...~~ tots les vells ~~...~~ es ~~...~~ en ~~...~~ Pella
ni establí un ordre ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ de
la vida del país ... i per això ~~...~~ ~~...~~ de l'ordre general i ~~...~~
amb la pena ~~...~~ el Règim ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~

~~...~~ Totes aquestes personalitats, ~~...~~ en ~~...~~ a ~~...~~ la ~~...~~
~~...~~ la ~~...~~ de la Dictadura, ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ o ~~...~~
catalanes ~~...~~ les ~~...~~ ~~...~~ l'Exposat i, per tant, i ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~
i fins actor, dels ~~...~~ que va ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~

La Dictadura i el Centre de Dependent

Per per — i ~~...~~ per a ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ — ~~...~~ de les ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~

~~Ara~~ amb uns aparaussaments, amb unitats volia podíem dir, i uns assistents, per la Retaguardia, fou el C.H.D.C.

Ja he dit que aquest figurava en els primers llocs de la primera llista d'entitats que havia d'anomenar ~~el~~ el Governador general pel districte de Barcelona, a ~~fins~~ raó de constituir aquest, i vingué a donar-nos del centre uns de l'estabilitat Cap d'Estat del Gral Primo de Rivera. Aquella governador civil (?) era el general Carlos de Losada, un home molt pintoresc, vestador general femení, d'una enorme cabellera inundiana, dominat per la seva dona, la famosa Sra Rosaynda i es col·lid, per tant, que aplaudeixi per al càrrec, en ja de governador de Barcelona, ni ni de regidor d'un poblet.

El Centre era un vast organisme, que realitzava finalitats i especialitzat allunyat de tot aspecte polític, com neutralitats, disposició, hores, aspectes de l'Inesta, tot va quedar respiró en cumplement d'aquella orde abans i a ~~infortitts~~ del Sr Losada. Alguns elements significats, que pretenien encaminar aquell cavall desbocat, li feu veure al Sr Losada l'injustícia i els greus perjudicis que a milers de famílies representava aquella orde ~~fantasi~~ i després de multes gestions i instàncies es va lograr que es prorrogés el funcionament d'alguns d'aquells serveis o organismes del Centre que no pertanyien amb l'actuació política del mateix, ni tots, però les dades no foren destruïdes. Però va comprendre ~~que~~ l'Estat que una fiscalització constant i enutjosa, a cada moment havia d'anar, ~~amb~~ lamentant la Policia, a donar ensenyaments, a defensar contestes o a dissoldre, en el fonts, demanis ~~que~~ ~~incidents~~ accions del Sr infundats, Mercat vinc, que demanava que Policia intervés en entrapis tot el fonts Lacetania del que que estava ~~de~~ l'actuació del Centre.

Així, després, varen passar uns d'un any, tot ~~el que vota~~ la vota del 23 i tot el 24. El Sr Losada deixà d'ésser governador civil (?) i fou substituït per un altre general (com es?) el Sr Joaquim Milans del Bosch, ~~que~~ ~~Estat~~ que intel·ligent que aquell, certament, però malgrat la seva popularitat catalana, tant autoritat com aquell i, per tant, tant enemic del Centre, com el Sr Losada. El Sr Milans del Bosch ~~fins~~ ~~fins~~ ~~fins~~

de la Banda de Ala Mura

pel se repudia la personalitat legal. Ergo. El local del centre fou tancat immediatament i totalment, i altre regalia fou en suspens tota la vida de les persones interlocutores i proves. Aquesta regalia fou completament anulada les existències i petites verbals i per escrit, a les mans en de terceres persones.

Major governador: Que l'alcalde, sin instrumental principal del dispositiu del centre, fos qual fet! Li-llegir tranquil... en respecte.

Major governador, que les malaltes i les vells es podrien salvar?

Major governador: que les petites dones que necessiten dependents especialments com els que assisteix les proporcions amb la centre Pobles del Nebell.

Res, mayor no. L'autoritat ja es completament sorda i muda.

A la fi, l'Sfinx va parlar... i va manar que alguns d'aquells homes perquisen regals finalment pels fora de la casa del centre, per com si fos una apetitosa d'aquest Revolucionari tancat.

El mentre governador en sa cadira fou un parlament al midi esquelet, d'acord amb el Delegat del Nebell, que era un Sr. anomenat Joaquim Pérez Casanova i llavors ~~tenia~~ les oficines de la Delegació en el primer pis d'un edifici de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis situat al carrer de Jaume n.º 2 i aquest del Barcelona de dita ciutat, el qual aquesta tarda en funcionament alguns homes en plenitud de la seva salutes, especialment tot el regalat al Retiro Obrer Nacional. Aquest ens venia per cause rota Domiciliar vetlla dos les coses d'aquell Sr. Delegat fou per una indústria particular (amb la qual cosa la paga en la totalitat del pis de la Delegació) ens vetllava i un parell d'habitacions, ~~tot~~ llitera, ~~pots~~ ~~pots~~, del seu pis, on hi establia un les oficines provisionals de les Malaltes del Centre de la Borsa del Nebell i alguns altres serveis. Resulta tanta l'Sr. governador fou per pagar aquells despeses de pis i el personal del Centre, es proposà vegades quota ~~del~~ ~~del~~ sous del mestre, i es imposà a 1 pta mensual, i tancant la mitja complet de l'Associació i al mestre Delegat midit

Les aquestes situacions van passar una d'un amb ens: el 25 i ~~part~~ passos ~~del 26~~. Aleshores els diletants se disposaren a tomar el cos de guardia al Centre. Un bon dia el President legítim d'aquest, que continuava essent el Sr. Lluís i Vidal, rebé una comunicació oficial del Delegat del Nebell ordenant-li que ell i els companys del Consell del Centre es posessin en la línia determinada per tal de comunicar-les una disposició del governador per mitjà de la qual se les destituïa de les seves càrrecs i ~~constituïa~~ sense la pena del nou Consell directiu del Centre, que ell component aquesta. Tal midit acte li comunicà ~~als~~ al Sr. Casas i Vidal, President i Cabeça, Sr. Sala i Rial i en efecte, se les notifica una Real Orde del Ministeri de la Governació, ~~conforme~~ concebuda en els termes esplendents i pel ordenava que fossin entregades les escriptures a un nou Consell directiu, presidit pel Sr. Ramon Sales Amorós (que era president de la Confederació de Indústrias Nacionales). El Sr. Lluís i Vidal se limità – per a instàncies nova i altres actuants de la casa) a comunicar la seva protesta personal i com a President legítim del Centre contra aquell tribunal i legal acte despotisme i a ordenar se tots els drets que ~~li corresponen~~ ~~contra~~ la midita disposició.

~~La nostra darrera~~ Aquesta, com ja dit, designava també la totalitat dels membres del Consell Directiu del Centre, adhesos als que representaven dins d'aquests entitats i/o filials ~~[illegible]~~ amb personalitat jurídica pròpia, com la secció de foranchuts, ~~[illegible]~~ d'organització i/o tebale i de l'organització, ~~[illegible]~~ les quals entitats no podien candidatar-se a afiliades per la R.D. de referència del Ministeri de la Governació, per disposar d'altres organismes administratius: el Ministeri del Nobleh i la Cuina d'Angmaus. La qual cosa demostra fidelment que l'esmentat jutge que representava aquella R.D. de l'Ajuntament. Tot això es feu present a les entitats, però tot fou inútil de moment, si bé allò complien tant l'aquesta jutge de l'Afer, que, com ens ho va dir tant, la nostra dictadura tingué que prendre uns dispositius per a defensar aquell ~~complicat~~ tripijoc legal, si bé omètent-ho, puig la cualcaió i l'Ajuntament entraven en ~~[illegible]~~ evidència.

Acompanyava, ~~[illegible]~~ en Sr Bobs, en la seva junta directiva del Centre (adhesa en la qualitat de vocals es barbaren els interlocutors d'aquest i que tant la Ajuntament) ~~[illegible]~~ altres individus, alguns dels quals adhesa en ~~[illegible]~~ del Centre entre altres. I en quanto al Sr Bobs, si bé de moment aparentà aquest com essent-ho, ~~[illegible]~~ tant, quan ~~[illegible]~~ la dictadura es venjà del fet ~~[illegible]~~ el Centre als seus líquidadors i representants i el Consell Directiu desposseït fou tancat ~~[illegible]~~ en les darreres ~~[illegible]~~ i varen poder examinar els llibres de la Casa, pagaren comprovar que ~~[illegible]~~ per ~~[illegible]~~ fer figurar el Sr Bobs com a vocal del Centre, amb alguns anys d'antiguitat, s'havia comès una falsificació en uns papers de vocal. Però no venia al cas, com ~~falsificació~~ falsejat uns o altres...

Initiat la guerra ~~[illegible]~~ el Consell ~~[illegible]~~ del Centre, l'Ajuntament prenté la restitució de l'estatge d'aquest, si bé fou molt pues els seus que tingueren a perjudicis el local, tant per ~~[illegible]~~ no menys entitats als «gremiats» com per les sales de la casa estaven massa ocupades per coses polítiques ~~[illegible]~~ i figures matoneses, per constituïr la cohorta acontinuada dels dirigents del radicalisme llunyí, fins l'acoiment als seus «vocals» en el breu estatge del Centre.

Amb aquest es convertí en la seu central de l'organització dels «Uniones» contra els banders adherents a la centrega instal·lades ~~[illegible]~~ en el local del Centre, si bé per fundar les «Federacions» i «Confederacions» tingueren un altre estatge. I no als diré i prou que per les concordat dels punts ajudaires, els «gremiats» realitzaren costosos dos de reforma i ampliació de la seva del Centre. Les quals empreses, entre altres, en aquesta ~~[illegible]~~ pis ~~[illegible]~~ fou es al edifici interior que prové per a la Unions ~~[illegible]~~ i en dit pis van, fora instal·lades, per cobrir les Restaurants per als entitats adherents a la "Confederació". Aquelles obres i altres tantes endeutaren el Centre en alguns cents milers de pessetes, per cobrir de fiel deute contingut els «Unions» prestes amb garantia hipotecària, que passaren ocasionant l'Ajuntament.

Un cop amics del Centre, de manera tant equívoca i arbitrària, els dirigents del hidrocalisme blanc, començaren a obtenir per tal de desposeïr de llur condició de socis als antics i legítims dirigents de l'Ateneu, així i com els socis dels règimfets de la política que estaven en oposició a ells. El mètode que emplegaren fou el de no passar a cobrar els rebuts, per tal de poder dir-ne de baixa per manca de pagament. Segons Pers i altres — vui dir els socis afectats i les que tenien el dilema i l'honor d'esmentar-les — ja havien pedint-ho i ho sol·licitaren particularment les quantitats adeudades. Com que fou a prop d'un centenar els socis interessats, no cal dir la feina que això els imposà.

Un cop desposeïts de llurs càrrecs els legítims representants del Centre i per tal d'intervenir i tenir que remir als interessos generals, ~~per raó~~ (~~cosa~~ els quals tenia la seguretat de que tampoc no hauria adhesió, per vaig proposar la dimissió de tots els cargos de les oficines i d'aquesta del Consell Directiu, per vaig requerir mesqueixt la confiança dels legítims dirigents del Centre i de tots els socis del Centre que i per ser del contat d'ells, i sota la nova direcció i gestió tota la campanya de defensa i tota l'activitat que i vaig dedicar afer fins a aconseguir el restabliment del dret conculcat, així és, fins que foren restituïts els legítims representants dels socis en llurs càrrecs i restablert l'ordre del Centre, sota les conseqüències del règim dictatorial del general Primo de Rivera. El nostre desposeït — substituïts el tinent del Parnyé de Premsa nº 48, pels 2ns i mestres a comissió de Cent 269 pres — es van reunir els legítims consellers del Centre i els socis fidels secundaren en la llur actuació i els convocà, per tant, es pot dir, en l'edifici del comptable C. H. d. C. I. Això obrí après de Hamp! Vaut-mentira en aquells, la concurrència al nostre desposeït, fou per a no cridar l'atenció de la gent i de la policia, vaig haver de demanar als dirigents de l'Ateneu que recomanessin a tothom que tots es presentessin al nostre desposeït per si les cridés per alguna qüestió, cosa que fou compresa respectada. Fortunadament, la policia, si no ajudà, es mantingué benvolent amb nosaltres.

Hem de declarar solemnement que a pesar aquella feinaga tragica de la defensa dels legítims representants del Centre i dels drets i ressorts d'aquest, hi ajudaren diversos companys de professió que tenien també llurs ~~[illegible]~~ amb la nostra defensa i que eren: En Lluís Massot i Batlaquer, ~~[illegible]~~ company, vigilant que havia estat ~~[illegible]~~ de Barcelona i un dels dirigents, actuals, d'Acció Catalana, el qual tenia encarregat fer-ne, ~~[illegible]~~ Consultor Jurídic per que ~~[illegible]~~ dels socis del Centre en llurs interessos professionals o privats, tasca ~~[illegible]~~ de tota índole i finalitat amb remuneració; En Esteve Bater i Maurí, ara de catedràtic de l'Escola de Comerç i de director de la Escola Mercantil Catalana del Centre, tasca tant bellament, la professió d'advocat; En Josep Mª Miró i Ardèvol, actual advocat civil, que era apoderat del Jutjat del mateix Centre. Ara, a la policia i autoritats de tots, i com molts respectes a les autoritats i les diverses llurs intel·ligències i directes consells, el nostre bon amic i company, Nº Amadeu Pujol i Coll, fou amic del Centre i competentíssim letrat, i vaig de ~~[illegible]~~ company nostre en llurs per Catalunya i les principals diversitats.

A mes de l'autoritat suposta delitzada ~~que~~ ací, en la costa terra, en defensa del Centre i d'oposició a aquella ~~manifestació~~ manifestació prèvia consagrada per la delatora, fou preciós seguir un altre procediment pedial per tal d'impugnar les autoritats disposició presentada que dóna pas a tot aquell incident. Naturalment d'una disposició ministerial tingueren que interposar contra d'ella, el seu contenciós administratiu i interposant la davant del Tribunal Supremo. A dit efecte i autoritat desposeïdament pel Legítim Consell Directiu del Centre, em vaig posar en relació amb el prestigiós advocat madrileny i amic de bon passat Don Angel Osorio i Gallardo, el qual malgrat la seva filiació monàrquica i conservadora, no dubtà un moment en prestar-se en front del règim dictatorial de Primo de Rivera, iniciant aleshores la seva carrera política que l'havia de portar a ocupar amb fermesa voluntat i amb gran intel·ligència! a la darrera República espanyola i a esdevenir dels valors més positius de la nostra República i dels homes d'Estat més eminents del seu Règim. El Sr Osorio i Gallardo, a la primera indicació meva, va constituïr-se que assumiria amb fermesa la defensa del Consell Directiu del Centre i en vista d'aquella esposta, vaig fer un viatge a Madrid per posar-me en relació directa amb l'illustre advocat i ~~[illegible]~~ preparar entre els dos la defensa d'aquell client nostre davant del Tribunal Supremo de l'Estat. El Sr Osorio va accedir-hi amb les màximes defensies i atencions i d'aleshores data la nostra relació personal, a més de la professional, que durant la República vaig mantenir i consolidar, doncs ell va ser ~~[illegible]~~ el seu fill Don Manuel Osorio i Florit, actual subsecretari del 1er Ministeri de la Presidència de la República i amb del sector Esquerra Republicana, quan va ocupar el càrrec de governador civil de Barcelona.

A Barcelona vaig preparar els plets necessaris i tots els documentació adient per a contestar el nostre escrit i amb caràcter d'urgència, vaig tornar per fer unes visites a Madrid davant aquelles seves. Ja tinc que parlar d'aquest d'aquest de l'Afer. Continuem amb l'ocupació de la Casa utilitzada per presentació en el Centre. ~~[illegible]~~ Per aquell un afer molt llarg i complicat i com que el interès i fins d'utilitat pràctica que m'ha guiat sobre l'interès d'aquella indestructible Institució, m'ha obligat a detallar, m'extenc en aquesta narració.

Ja he explicat que la famosa R.O. del Sr Martínez Anido destituïa el Consell Directiu del Centre i nomenava un Consell provisori d'aquest a ràs de la barrabassada que per aquest ell fet implicava, contenia altres ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ prèvies, com ara ~~[illegible]~~ detalls també d'aspectes d'altres entitats amb personalitat jurídica pròpia, tenen que formen filials del Centre i que totes els efectes legals, depenen d'aquest organismes administratius que no en el Manifest escrit pel Sr Martínez Anido. Han aquelles entitats, com també ~~[illegible]~~ he dit, la Secció Permanent de Locals Mutins, la Secció Permanent de Organització i Intrell i la Secció Permanent de Correspondència. Precisant

d'aquesta darrera, s'entenent, subtilitza i que realment tenia una importància dins la vida del Centre, cal dir que les altes dos la tenien capitalíssima. La feina de bon Martí, aplegava les diverses mutualitats o grupaments que s'havien constituït, d'ençà de les iniciatives de la candidatura del Centre (originades en la feina preparatòria d'ésta les seves filials: Mutua Ferroviària, Mutua Infantil, Fill especial pel cas de defunció, Fill especial addicionat a la Vila de Gràcia "L'Alliança", que per a hospitalitzacions) i congregava amb caràcter obligatori complert i preceptiu les pagues a aquest llur de pagues, entre totes, les contribucions especials.

La feina d'organització i rebaixa també constituïa una aparició amb personalitat pròpia, i inscrita a tots els efectes de la legislació del treball espanyol, en els diversos formats dels organismes estatals encarregats de l'aplicació de la mutuïtat. Les Mutualitats, com es sabut, depenien de la Direcció d'Assegurances, organisme independent en absolut, del Ministeri de la Gobernació.

Per tant, la R.O. del Sr. Martínez Anido s'immiscuïa en la competència de departaments que eren lliures d'afegeixen del seu; creava una situació de dret i de fet notòriament complexa i plena d'incertesa. Naturalment aquest punt fou de la mutua disposició el nostre cap que tot rapit i es privi per a obtenir la mutuïtat, sol les pagues amos que es donava.

En nom i autorització de les entitats afectades, vaig anar a la Direcció d'Assegurances per tal de fer-ne un coneixement oficialment l'estat del conflicte i sol·licitant que prengués les mesures necessàries per a salvaguardar els interessos d'uns organismes, grans, activacions entre les idiosincràsies especials i tècnics financeres que podien resultar en perill d'aquell fet. Jo vaig per tant mutuïtat - ovetges - a Madrid, per a tractar de l'afer amb la mutua Direcció d'Assegurances, que aleshores era organisme si bé autònom, dependent del Ministeri del Treball i Previsió i encara que en ésta la Direcció vaig trobar un ambient de por, per tractar-se d'una disposició del Ministre que va "Vetada", existís del Ministeri el pànic, com es fàcilment de la situació no vaig tenir cap sorpresa, o la fi que remeia l'incident de l'aplicació i la realitat dels fonts, per un altra respecte i que adoptar disposicions per a les, fiscal vaig, aquests darrers, ~~origen~~ d'ells es, la malversació dels capitals de les mutualitats. No i vaig atrevir a separar el dret concedit pel Sr. Martínez Anido, ni a separar en no cap, als legítims representants de les Mutualitats del Centre, tant arbitràriament detingudes, però vaig recomanar una Zel·lositat en l'actuació de les entitats. Les dos d'aquestes que "li cobrà d'aquestes disposicions les desviacions" que va ésser finalment, tanmateix. Així fou un acompanyat» per a les presentes, finals intencions tan manifestes; amb ell es van privar de fiar una a les bon acordades carrers de les entitats grans Mutuas, que ell ja sabejaven.

L'Zel·lositat va ésser fou un «Cadeso», tan es va ser, i Senyor: el Conde de Olivar de Saltan, fou ens en ser per un acordat funcionari de dita Direcció d'Assegurances, per a d'ell, un perfecte cavaller.

llar. A la seva actuació l'aspecte — gran cosa — es va tenir el poder estar les susdites caixes. Malgrat que a dit funcionari varen coaccionar-lo els governadors tot el que pogueren — valgent-se del prestigi de Barcelona treballers del Bruch que fins en aquell temps i especialment fins de cotidiàn mantenia els fets el poc — i malgrat que l'actuació de dit funcionari l'intimidaren contínuament, no pogueren arribar al cap final que s'propuseren i no era altre que l'esclat.

Malgrat el cap se forçà que les primeres entrades en possessió de la casa, i representació del Centre, que no fou ja el Centre Autònomista de Dep. del Llobregat, de l'Industrial, sinó el Centre A. de dependents de caixes hi entraren ells en tota la documentació, ocultant sota aquella etiqueta a el nucl autònomista estrenfent aixís el nom de l'habitat), els primeres no s'entreteniren segons de la seva realitat i al cap de un gran temps, no sabut que era capdel 29, intentaren legitimar (?) la seva posició, amb un Reforma radical dels Estatuts, a mida i conveniència d'ells. Fi'l seu intent burgès perquè el Centre s'Racional convertit en sindicat nos dels afiliats a la Confederació dels Estatuts alliberats i l'Home, perdent tots les seves característiques ideològiques. Per preparar la seva vassa emmarcant que s'mes de baix a algunes centenars de nois, que coincidàneb ró, feu l'aparició als seus interiors i després convocaren una Junta o Assemblea General per a assistir o la qual els nois hoviem de complir determinats requisits en punts en els Estatuts vigents. Mesure feren seu: el dia de l'assemblea uns encarats de pistoles a llur servei es situaren a les portes de la casa i privaren l'entrada a molts dels que pretenien fer-ho per a anar a posseïrnos — pel inst — l'espectacle. Malgrat això — i la petició de la policia i agent de l'ordre (?) pública que cuidés pel governador els protegís les espatlles dintre i fora del local, nos pogueren celebrar per falta de n.º reglamentari, dita Assemblea de pressa a una solució i varen convocar-ne una altra de 2.ª i definitiva. En aquesta, encara es trobà un nucli de socis conscients i decidits que acudiren al local i feren canviar llur petita i la de tots els veritables nois — que encara eren ~~aprop~~ uns de l'oposició — aquells procediments i aquell intent de reforma estatutària, completament illegal perquè en ella se pretenien atacar dels Estatuts declarants intangibles i respectats sempre, tals com la petició del nom, Nois de la Llosa per l'estatura oficial de l'Habitat i que aquest diuria manteniment sempre independent de tot altre organització o Habitat. Als darrers anyets, la seva unitat a Vaste, sin Notari pró a aquest es'l deixaren actuar, els usurpadors ~~aprop~~ per la policia. Malgrat això, la validesa d'aquella Assemblea fou impugnada judicialment per uns quants d'aquells nois protestatius, sota la mes discreció cosa advocat. Aquell amagat judicial, com tot els demés dels quals he parlat, va topar amb les Habitat característiques de la centra Administració de Justícia, però amb tot els entrepiments i entrebancs que de sta mia se'ls oposaren ja pudien superar perquè i amb quines finalitats; i es va cause la dilatòria i les anomenades pel fiscal per a aquesta, totes les maliciades conreus amb el Centre, per aquella, encara l'amagat advocat no havia passat del trascent previ de la

ció de pobres dels actos originaments de la validesa dels acords de referència. Però aquests, no podien estimar-se consentits, perquè eren nuls...

El Centre quedà convertit, en virtut de dita reforma estatutària que introduí tingué curta vigència, en una entitat-filial de la Confederació de Sindicats Lliures i fins canvià de nom, desaparegué del seu títol, aquella la, que ja havia camuflat els intrusos, òbvies, la paranoia autonomista. També totà l'organització interior del Centre, tant pràctica, tant assegurada i que tant magnífics resultats havia donat en el quart de segle llarg de la seva existència, va estar anul·lada provisòriament.

El motiu per venir fer-ho el Centre, realitzaren els governants amb les faccions filials del Centre que tenia un pressupost i jurisdicció pròpia, que ja he dit eren les de Sans Martí (amb les seves diferents tendències totes elles, i a la vegada, les lligades legalment com associacions de caràcter de les lleis sobre associacions) de l'Arbeitszeit i Isabell i de Cooperativisme. Aquestes dues darreres darrerament, conjuntament amb el Centre, convergeixen en tot amb tendència professional (cosa que sempre ens tant-, en plena guerra civil, realitzaren un document els setze d'un altre color - vos, aquest vegada - que també l'aparició del Centre apostatant-se de l'associacionisme de les associacions), i la de Sans Martí continuà subsistint com associació, però totalment desligada de la vida de l'entitat mare, òbvia en l'òrdre econòmic. Per altres, la darrera feia sobre un auxili del Centre consistent en un 15% de la recaptació de les quotes dels seus socis, percepte estatutàries aquest, del tot irrenunciable pels propis estatuts. En la reforma estatutària tot això desaparegué, amb el consegüent trastorn per a la vida econòmica de les entitats fundades.

Per modificar els estatuts de la secció de Sans Martí caudrien els procedimients establerts per ells del Centre, això és, a convocar una Assemblea de socis amb les esmenes reglamentàries i cap garantia per als socis. Això és que la majoria d'aquests fos sensatissima i que s'aplicàs protesta formal contra l'acte i les seves conseqüències, als efectes d'interdicts de correspondent impugnació judicial de la validesa i aquells protestes acordades, impugnació que també fou iniciada sota la nova direcció professional i que, a l'igual que en el cas del Centre, no comptà a ventura disposar amb la majoria de la dictadura. Així les coses dels governants en el Centre, amb per terra i pagant esser ~~[illegible]~~ sotmesos inclegament la nomenclatura funcional del Centre i les seves darrers institucions.

Passant ara a explicar com s'efectuà mió darrer, es a dir, el retorn del Centre a los legítims seus representants.

Com es sabut, el Govern Dictatorial de Primo de Rivera va caure a darrers de juny del 1930. El succeïí un Govern que presidí el general D. Dámaso Berenguer, d'ofici un cotlà si té encert a Cuba i que s'anomenà la 2ª dictadura o dictadureta perquè tampoc va gaudir de les simpaties constitucionals.

hi habitat, es va esperar la seva sortida, havent d'esperar un Govern-part per a arribar al restabliment de la Constitució suspesa per la Dictadura del General Primo de Rivera, ~~del Govern que~~ havió que havia assumit amb bona voluntat aquell Govern però que no podent dur a terme perquè la divisió de la Monarquia es precipità i no pogué el Govern Berenguer ni continuar-la ni sostenir-se ell.

Del Govern Berenguer hi formava part (com Ministre del Rebll) el Sr ~~Sr de Ventosa i Calvell~~ i Pere Sangro i Ros de Olano, Marquès de Guad-el-Jelú, ~~aquell com a polític cotó i home de l'ofici del centre i del partidisme d'aquest, el Marquès de Guad-el-Jelú~~, fou amic meu, conforme explicaré, al qual ~~les dos~~ s'interessàrem per ~~de~~ restabliment de la normalitat legal en el centre, cosa que s'aconseguí a la fi després de intervencions fins darrer lot aquell any 1930. Pel ministeri Berenguer fou nomenat governador civil de Barcelona el General D. Ferran de Despujol, oncle de l'esposa del Sr Ventosa i Calvell, cotó ~~de~~ aquí també i, de passatge, vell de Barcelona. El Sr Despujol fou el intermediari de tot aquell afer, fent gestions cerca del Govern, tant a Madrid, en el que s'referí als ~~...~~ prohoms nacionalistes com a Barcelona amb els dirigents locals i sobretot el Sr Despujol.

La existència dels Lliures (?) a dins el centre, fou possible. Gaudien d'un magnífic edifici, en el qual s'hi havien instal·lat amplament, disposant de locals adients per a les seves entitats filials etc. D'ací explicació la seva existència, fou creada per alguns personatges catalans, menys fou això sostingut especialment per un prohom regionalista, el Sr Bertran i Musitu, el qual per una d'aquelles absurdeses que la política fa sovint es va fer que la política fent-hi ofici s'havia convertit en el protector dels Lliures, donant-los en llur adhesió, uns incivis i uns no cívics a la Terra Catalana, com es el futbolers ara i el Barcelona blanc.

Per fi, vaig tirar els dos Bertran i Musitu, Ventosa i Despujol una tarde: la d'oficis als Lliures, en compensació a la que havien de tenir una altre casa, situada al carrer de l'Hospital nº 7, angle pró del edifici en el qual havia funcionat durant molts anys un popular music-hall, i ara tot un cine. Semblà que un altre prohom regionalista, el Sr Conte de Güell — cunyat del Sr Bertran i Musitu — aveniga a regalar als Lliures la quantitat necessària per la compra del nostre edifici (segons la Central Obrera); el cert es que mitjançant compensació pública, lleugerament esgotada la Confederació Regional de Sindicats Lliures representada per un President Ramon Sala, amenà, adquirí la nostra finca i en ella s'instal·laren la dita Confederació i tots els sindicats adherits a la central, que desenvolupàvem la lluita del C.N.T. del rebll.

~~Llavors~~ El ~~Sr Berenguer~~ Ministre havia comunicat personalment un Interventor para el centre, cosa que fou confirmat al Sr Despujol

Josep Mª de Aragon, candidat per el partit Monàrquic i Banc de l'Intimitat i confiança del Sr Lerroux i Rg de Olano i del Sr Aragon fou l'encarregat de donar compliment a la R.D. que s'dita, mostrant sapar integrament la Junta o Consell Directiu del Centre destituit per la Dictadura i de passar a la disposició de la Autoridad el Capitol de las Ramalle de Ble Minion cosa que s'fen a darrers del mes de Febrer del any 1931, quan ja havia caigut el Govern Berenguer i havia estat substituit per un altre presidit pel Almirall Aznar, darrer Govern de S. Alfonso XIII i de la Monarquia. S'qual darrer Govern en formava part com a Ministre l'Honorable el Sr Ventosa i Calvell, que acabà la tasca de reintegrar del centre a los legítims representants, primer al Sr Lerroux Rg de Olano.

Lamentablement no tots els Consellers del Centre, perquè eren reprobats, d'ells no pogué veure aquell acte de justicia reparadora per haver transportat durant aquella llarga pluja: en Josep Pers, intelligent Secretari i artista de gust refinat, morts en plena joventut. Tampoc pogué esser reposat el President de la Secció de Propaganda, Sr Dominec Carrosé, per haver trasllatat la seva residencia de Barcelona a Balaguer, ont als comensos de la República, intervingué molt en la política local i de les comarques Ilerdenses orientant diferents càrrecs municipals i de la Generalitat.

Abans d'explicar les repressions que tingué la reposició del Consell Directiu del Centre, cosa d'interès esmentar la persecució personal i encarnissada, vexatòria i degradadora que sofriren els individus d'aquell Consell Directiu per part de la Dictadura. No s'limità aquesta a perseguir i atropellar l'Institut, sinó que fins víctima, a ells, a los representants i descendents nos significats d'un tracte odiós. ~~El publicat per ordre de Prim~~ Al Plebiscit Nacionalista organitzat pel Centre, com ha esplicat, l'any anterior al del Cop d'Estat del General Primo de Rivera, essent presidents aquest Capità General de Catalunya i el general Martínez Anido, Ministre de la Governació de la Dictadura, Governador Civil de Barcelona, sense que ni l'un ni l'altre l'agressió opmat cap obstacle a la celebració del Plebiscit, sinó fins l'que tingué ha esplicat.

Doncs bé: era a vegades del mes de Desembre del mateix any 23 del Cop d'Estat, quan s'inicià aquella persecució contra els membres del Consell Directiu del Centre, fins fou seguida immediatament de tots els regidors que havien votat la Declaració impulsada pel mateix, essent de Catalunya. Els Consellers del Centre foren detingut i empresonats, a excepció de pocs que pogueren evadir-se, així com els esmentats regidors. Les presons s'omplaren i la dictadura encetà de decretar, amb aquella persecució, la seva animositat contra Catalunya i les seves aspiracions autonomistes. Tant amplia fou aquella persecució i tant fons fou el pànic ~~causat pels seus~~ causat en l'esperit de la burocràcia que aquests anys van estar els estatuts dictatorials a Catalunya, els acomplerts en de notificar la llur condició i allegats de molts gestions i proces d'autoritats i de personalitats, tot amenyguinen en part. La constatació dels regidors empresonats,

nats (els primers d'aquests — cal esmentar-los per haver sortit — foren els de Badalona) foren alliberats, després d'esperar d'un a quinze dies de detenció i els restaren en la Presó Model de Barcelona, els individus del Consell Directiu del Centre, les detencions dels quals es prolongà encara durant algun temps. Els altres en sortir de la Presó foren els dos Cursats i Vidal, President del Centre i Carrové, de la Secció de Propaganda i d'aquest darrer els quals encara estaren uns dies empresonats després d'haver sortit) llurs companys del Consell.

Aquella persecució fou prou i exclusivament preventiva, és a dir, no s'inicià ni s'instruí cap procediment judicial contra els empresonats ni per part de la jurisdicció ordinària ni la militar. Tot fa que hom pugui qualificar-ne tal procediment, després del temps transcorregut des de les darreres detencions i de l'assenyalament, prou curts i clarís, donat al centre per les màximes autoritats del Règim instaurat a Espanya?

Aquella persecució obeïa fou un gran fi al catalanisme: convencé a tots els catalans que fou la dictadura un insuperable i incompatible amb els seus ideals de Llibertat i també de per causa la seva fidelitat als pocs que encara esperaven l'aquell nou Règim, reforçaren beneficiosament la unitat terra. Nulla esto redemptio...

Tornem ara a explicar les gestions de la reintegració del Centre a les legítimes posseïdores i representants. Com ha dit el Sr Aragón nomenat Interventor general al Centre, fou el que reprení les anteres conselleres i forçà de les a dels interessos. Durant l'acte disposàrem realitzant l'any 26, s'havia aixecat un inventari del mobiliari i pertinences del Centre i de les seves dependències. Aquell inventari serví per a la reintegració, però sol·licità a continuació reclamacions i protestes per part dels representants, perquè prou part de les seves dependències no foren trovades a la casa. El podia Sr Aragón, per força d'intermediari, se les veia negres per a resoldre a uns i altres. La disputa encara durava quan caigué la Monarquia i amb aquesta també s'esmorteïx tot aquell complicat procediment. De fet, amb autorització de les autoritats republicanes se fu els primers dies de l'implantació de la República, una escorcoll a la casa del carrer de l'Hospital, dins — com ha explicat — dels tradicionals Mossos després d'haver-hi l'abandonar aquests el Consell del C.N.T. i allí s'hi trovaren molts coses (molts, màquines d'escriure, llibres &) reclamats pel Centre, que esperà de la seva legítima detenció. No pot ser trovar-se i per tot reintegrar-se al Centre, fora els actes importantíssims que hagueren aquells 5 anys administrades els promotors.

Aquests amos haviar augmentat el Sector del Centre amb una forta quantitat — uns de 300 mil pessetes — cost de les obres que realitzaren a N'Aguer i molt a l'Ateneu que tanmateix ho exposat i els dirigents del Centre es trobaren amb una forta hipoteca constituïda a favor de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, la garantia d'un préstec, hipotecant el local propietat dels Mossos les mandàs dos i cancel·lant la resta del crèdit) a favor del Banc Hipotecari, en temps Moc l'acte de posessió encara l'any 1926

Aquests manifestos i proclames propiciaren l'ús de material o elements (els altres podien estimar-se individualitzats) per l'organització dels hidrants blancs creació del Centre durant els 5 mesos d'aquell estat jacobí anomenat, ens donaren pas per a una reclamació judicial que formulà el Consell Directiu del Centre, sota la seva direcció en defensa i de fet per l'advocat en nom i als efectes de la República Francesa davant el civil de Tarragona, digués i tornés dit ofer el seu procurador Manuel Andreu i Reixat. Aquella reclamació fou sobreseguda, però el Jutjat - després de l'acusació i Mary, Bonilla - estimà en sentència per un valor de 300 mil pesetes i condemnà a la Confederació Regional de hidrants blancs, solidàriament demandada i solidàriament als seus dirigents, a pagar-les al Centre més les costes i en garantia del compliment de la sentència, a posició contra, fou embargada la sendita les "Llarres de l'Ebre", que aparegué de propietat de l'associació demandada i condemnada.

Aquella sentència tenia un gran profit fins efectes ~~de~~ en ~~de~~ el dies 5 d'octubre del 34, de la seva part, jo havia dirigit l'ús en efectes apoderat del Centre i cap de la seva Defensa, com també l'ús i l'aplicació, per tal la butlletí condemnada, per tot en el dels, i interposà diversos del plec de les costes ~~Ells~~ interposades. Una vegada i una sèrie d'incidents dilatòries fins estaven pendents en aquella data de la nova separació del Centre, els dirigents del seu bot, abandonaren, segons tres costes, aquells actuacions.

Però aquella sentència ens valgué el seu propietari Andreu i, ens, calcula, i successivament felicitàrem en Consell Directiu del Centre, per les seves gestions i comandes ~~a~~ assessoriles en escrits adients.

Després d'ens reposat el Règim i Consell Directiu del Centre i de prou un xic s'ha a la seva convocació (Mary o Tuy del 31) una Assemblea general de vots, per a ~~expulsar~~ sancionar la Mesura de l'Hotelet i Dinar emprès formal a la ~~opinió~~ de l'Adhesió seguida pels legítims representants del Centre davant la nostra República. Aquella Assemblea general fou l'aprovació d'aquell propet de Tomas Carretero i Centre, fins amb tant fermesa voluntat i amb tant s'encert, tenim vetllat pels interessos del Centre davant aquells 5 mesos d'odis, persecució i tribunals una Mesura heroica contra la tirania i ns sequaces, a Catalunya i a Madrid. El mundi d'aquell Consell Directiu i de la seva adhesió i acordà fer-lo construir en un ~~tallar~~ estatua bàsica de granit, per un col·locada a la gran hala d'entrada del Centre, al costat dret de la plataforma presidencial. Ay! aquella placa tingué per donada tant sentimental, com espiritual. Material, perquè fou destruïda durant els ~~tots els~~ tots per bengues Moros en el Canal del Centre durant les tristes jornades del mes d'Octubre del 34 i posteriors, en ~~que~~ incentivades la cosa per una soldadesca brutal i ignorant. I espiritualment, perquè aquell pèlegrin i avitesprim homenatge tributat pel Centre a ns dignes

i analfabets
representants en la lluita contra la Dictadura, foren oblidats i escarnits alguns anys després, per personatges vinguts del centre o per un petit conjunt d'ells encegats en una oposició injusta i inútil contra aquells valuosos homes que havien teixit el Centre – i l'han mantingut, el van haver i la van injectar total – en els moments més difícils de la seva existència. Tanmateix m'hauria de parlar d'això, tant bonvolentment, en el llibre corresponent.

Per acabar aquest capítol en el qual he historiat sumariament, l'esdeveniut amb el C.N.D.C.I. en temps de la Dictadura, he de dir que un cop reposat el legítim Consell de la Institució i restituïdes les pertinences aportades als seus associats, resultava inútil la pervivència del nous continuïsme – administratiu intestinal, com he dit, davant del Tribunal Suprem i el qual tanmateix estava pendent en el Tribunal del 31 en que s'havia dictat la R.D. de reposició del Consell Legítim. En virtut d'aquest decisió, els representants del Consell en el darrer pendent, que jo he dit eren l'advocat Sr Ormsio i Fallado i un procurador resident a Madrid, varen presentar els corresponents escrits i la cosa va esser arxivada. El Sr Ormsio, que havia seguit uns honoraris molt minvats pel seu treball, tingué la gentilesa de renunciar-los per complet per la qual cosa el Consell Directiu del Centre li atorgà una ordinària commoció d'agraïment i reconeixença en favor de l'illustre lletrat i home públic una gran festa d'homenatge que s'celebrà en els primers mesos d'estiu del 31 i consistí en un banquet celebrat, si cal no recordo, al Restaurant Miramar i al qual hi assistiren a uns de l'homenatjat, una nombrosa concurrència de veïns del Centre, i tots les autoritats locals i catalanes, àdhuc el President de la Generalitat D. Francesc Macià.

Tot aquell acte el de la glorificació de la tenaçitat lletrada, tant perseguida per la Dictadura i de nou il·lustre defensor, vat el qual continuà la commoció cordial després d'aquella esplendida festa, en la qual no cal dir que se'm reservà un lloc de preferència, que vaig agraïir sincerament.

Vui recordar, finalment, el fet següent: en la primera reunió que va celebrar – ja en el Local del Centre – el Consell Directiu reposat, va acordar, per unanimitat, fer constar en acta el seu profund agraïment per l'assistència i col·laboració que havia trobat en mi durant tots aquells anys de lluita contra la Dictadura i que tota assistència li fos donada sense cobrar jo cap sou en emolument en els anys vinyents o igual desde que solidaritzant-me amb els detentats, vaig presentar la dimissió del meu càrrec, com tinc explicat. Aleguà l'acord del Consell que aquest reconeixia fermadament i solemnement, que el Centre estava en deute amb mi per dit fet i que aquest deute volia i deuria saldar-lo i d'acord amb mi, en la mida i possibilitats de l'Institut. El resultat d'aquest me fou comunicat degudament en ofici redactat en termes que m'emocionaren. Però ay! dit acord, en un aspecte pràctic, no fou mai cumplert i el que es va tractar, aquell Consell Directiu, anys després, fou substituït

Per fort que no l'especlaven ni en la lletra ni en l'esperit i no tingueren menys la nova llencat personal, les conseqüències que ~~[illegible]~~ volien els seus autèntics i que requeriren ciertes vacilacions, no les per aquella col·laboració forçosa imposada per ~~[illegible]~~ Brand, sinó per tots els anys llargs anys de servir al Centre. El es evitat que aquells impots no representaven l'ideologia ni la sana tradició d'aquella hotelat, per un tant estimada, malgrat dir-se molt catalanistes i molt ~~[illegible]~~ adversats!...

La Dictadura i la classe mèdica catalana

Un altre dels estaments catalans que topà tot seguit amb el règim dictatorial implantat el 23 a Espanya, fou la classe mèdica. Es natural! Aquesta, que feia anys i Barcelona desvellat espiritualment i professionalment, havia constituït una prou entusiasta Associació, amarada d'esperit català i de finalitats modernes, que perfegia hauria d'aspirar les aspiracions pròpies i l'hotelitat, Barcelona tenaçment, al un règim ~~[illegible]~~ imposat per decrets, poc democràtic i socialment adversos. Per bo del Sindicat de Metges de Catalunya, que havia aconseguit associar llurisment nos del 90% dels professionals que exercien a Catalunya i organitzat dins el Sindicat un conjunt d'institucions - Mutualitat, Cooperativa, Borsa del Treball, Caixa d'Ahorros &- que prestaven el més pur servei als associats, i que havia organitzat l'exercici de la professió dins el terreny català de manera adequada i justa, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ la competència i cumplint tenint regles deontològiques. Tot dins el marc fort, noble i ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ esperit catalanesc, d'ací dins el Sindicat convivien cordialment tots els metges residents a Catalunya, catalans i no catalans.

Naturalment, una institució de tal caràcter i esperit, havia d'ésser molt vista pels dictadors i dictadets i el Sindicat de Metges va ésser inclòs en la 1.ª llista de ~~[illegible]~~ d'entitats que van a clausurar el ~~[illegible]~~ Governador del nou Règim a Catalunya, a ~~[illegible]~~ d'entre-tots l'matí del dia del mes de Setembre del 23. Tanmateix procurà per algun convencer al Sr. Governador Barcelona de la hotelitat i de l'originalitat de la seva obra, la qual fou satisfeta en part i s'permeté el funcionament de la Mutual Mèdica i d'algun altre servei.

Tanmateix el Sindicat va estar al corrent de tot, car va ésser ~~[illegible]~~ n.º 28 i 30 convocada al de Catalunya, cosa especialment de la qual va ~~[illegible]~~ el primer fins que amb altres entitats vetades, especialment el Col·legi Oficial de Metges de la Provincia. A aquell governador, que ~~[illegible]~~ Sr. Losada, del qual ja he parlat, el preocupà molt que una entitat oficial pogués contravenir-ne (?) de l'ambient majèstic del Sindicat i donà ordres terminants de que ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

ocupaven y unanimement perquè l'idoneitat i finalitat d'una i altra entitats eren comunes, com inspirades per la defensa dels interessos del estament mèdic, constituïdes una i altra per les mateixes persones i adherent en les respectives organitzacions dirigents, en part, les mateixes persones. Després ho hi afegí una cosa que mostra i a l'importància del Sr Rosada i s'estimava que per camins reunals i mutricials en el si de les respectives entitats, acabà el conjunt tractant en una i altra.

Però no anà ben la cosa. Com que tenyir i a tot arreu hi hom es «bons animets» que s'aprofiten de les intencions amagades per als seus amb intents, hom hi afegí pri anava a buscar l'orella d'aquella excitable autoritat (?) i comunicà una época de calorina per els respectius dirigents del Judicial i del Collegi, sobre tot d'aquest darrer fet, com entitat oficial, estava relacionada amb més força a l'autoritat governativa. Constantement la junta del Collegi hi havia d'anar a donar a explicacions al Governador de la seva petició i a dissipar sospeses infundades i demanis mal intencionades. El cantiè que passava en el C.H.S.C.T. com també tenc explicat.

Finalment la cosa s'estrenyé de la manera brutal que era de temer d'aquell «procés». Una petició de dentistaria professional planteja da en el si del Collegi, provocà l'intervenció - internalment al costat de la part carrincla de vas i manada de membrat - del Sr Rosada. Les tractativa del funcionament d'un consultori mèdic en la barriada de Gracia, establert per una entitat amiga del Regim Nacional - un titular "Centro de Defensa" - que amb l'excusa de portar serveis de beneficencia explotava de manera ignominiosa a uns pobres metges a les quals l'afluència de la professió no els hadia estat molt favorida i que atent per la moralitat - algunes també per ~~causes~~ menys justificables - s'avenien a portar aquests serveis en del consultori, contra tots les normes de dentistaria establerts pel ~~prada~~ les organitzacions professionals. Requerida la seva intervenció, el Collegi de Metges procurava obtenir al conflicte plantejat ~~amb~~ entre dits metges i els metges de la barriada, de manera raonadissa, però no va ésser escoltat per una resolució del Sr Rosada que causà l'estranyament i l'indignació en els de tot l'estament mèdic inclòs el Governador Militar Catalana, però aquest darrer, el Sr Rosada ~~va~~ fer intervenir entre la Junta del Collegi un funcionari militar per segones vegades, ordenàvem i no es tenia com nos, totes, com es di segons, mandades de tot formant, i el jutge militar dictà uns quants processaments contra els dirigents ~~de~~ més significats del Collegi, especialment, com es de suposar, del President del mateix que no era el Sr Felip Proubasta. ~~Tanmateix~~ entre de participi però manegat d'energia segurament perquè jo no era home pric i a uns no vaig fer de salut. El pobre Sr Proubasta va tenir molts disgustos de cap i especialment aquests li agregaren la malaltia, que li ocasionà al cap de pocs temps un estat de coma irremediable. Que l'obligà a internar

de l'exercici professional.

Quines causes de tot aquest canvi? La tempra provocadora, així es la qualificació del Dr Lorda — fill i Raymunda, segons ell qual es fa popular — era la protecció d'aquell contra la barrinada de fracció, saumant del conflicte, i va fer molt endarrerit l'intervenció del Collegi, el qual realitzadament, cultiva, com ens és en bona, per les normes de l'ètica professional. I com que el Dr Lorda no estava disposat a seguir-ho, a la tempra provocadora...

El procedament inhibitori contra la Junta del Collegi s'allargà durant mesos i anys, prò a la fi tot fou en llegua de tornejos, com era de esperar i esperar. Però ara i no prò, com ~~que~~ la dita, que tant el Dr Prudencio com altres dels seus companys de Junta, es veiessin notificats i perseguits durant aquell temps.

Tal fou la situació del bandejat al Collegi durant tots els 7 anys de la Dictadura. El Collegi fou despés uns vots la llista i mesos d'elegir, per substituir al Dr Prudencio, al Dr Llorens Jaumin-Bonal i Carrió, el qual vàti monàrquic significat i fervent, es a dir de pares condicions formals que va desenvolupar magníficament en la Presidència del Collegi i donar intensa cura els problemes i l'afecte a la professió. El Dr Francisco Bonal, l'abliment, sapiqué imposar-se a l'autoritat provocadora, per la qual es el Dr Lorda dirió pel Dr Milans del Bosch les característiques formals del qual també tenir dotes i amb uns companys alts i clars, sapiqué fer respectar les decisions i festés del Collegi que presidia i aconseguí obtenir la col·laboració ~~de tots~~ formada en una entitat company entre l'intransigència professional que per aquell temps s'empenyé el Collegi, sota l'empuja del seu Batlle i intelligent tenaci Dr D. Melcior Parrizas, del qual procedeixo als fermes uns dos pel paràmetre que amb el tinc, vàti d'afiliat, com a mostra que es de la seva amiga germana Maria Bofill i Nogues, filla com les esplicat als comentaris d'aquests darrers; dos nens nuclis bàsic i Anna, els quals han estat fins ara i uns nyoms pares.

Una petita anècdota — per ilustrar l'Anna i l'origen — d'aquella campanya. El Collegi presentà a un examinador, el qual tingué intents d'aixoplugar-se sota l'autoritat provocadora que fa les seves clarions el Dr Milans del Bosch-Malpot el qual el Collegi segué apartant de fora el delinqüent, car així realment han de purificar-se les entranyes de la medicina, tant en intelligent com per esser socios en gran amor, a la veritat. Com ha dit, el tal examinador confiàs en que el Dr Milans del Bosch li passaria el cop i en efecte aquell s'atrevì a citar a la Junta del Collegi per a ser parlat de l'afer. El Dr Parrizas se li anà a veure el provocador i li esplicà a aquest respectos totes les incidències del ~~seguit~~ perseguit i les baixes condicions morals d'aquest. Després el Dr Milans del Bosch, no satisfet, fa que dir al Dr Parrizas, en defensa del seu protegit, va explotar una aguda frase, sobre la qual una cada

comentaris: «Bien, Dr, deixi Tolomeu tot lo que V. diu. Però com me separi V. que es un espanolazo»!!

Desde Vany 1921 era jo assessor jurídic del Collegi de Metges i per aquestes raós no cal dir que vaig ~~també~~ té d'estar-hi intervenir també en tots aquells llunys entre les entitats mèdiques catalanes i el governadors de la Dictadura. Com si en la defensa del CADCI, un a Bagués tingut prou! Calien que vinguessin 7 anys per valdar per tota una vida de treball...

En quant al Sindicat de Metges, si hi vaig assessorar-lo en diversos assumptes des de Vany 1921, no vaig esser en moment ~~cap~~ un dirigent activat fins a Vany 1934, quant va ser President el Dr D. Manuel Corachan i Garcia, catedràtic, vocal a Vaderna, una de les glories de la ~~medicina~~ cirurgia catalana i autor, entre altres tratats científics, d'un «Diccionari de la Medicina Catalana», obra única que bastaria per a perpetuar el seu nom. El Dr Corachan fou una de les víctimes més illustrades de la guerra civil i pseudo Revolució dels anys 36 i següents. La seva militància el havé excluit el càrrec de Consellers de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, càrrec que accepté sense cap política, com a tècnic i tècnics a prova de tots els seus companys del Sindicat i del Collegi de Metges, que l'obligaren a acceptar-lo, després d'oposar-hi una ~~forta~~ resistència. Malgrat el seu caràcter de tècnic — en acceptar el càrrec així es va fer constar públicament — i fer constatar els fets del juliol del 36 deixà el càrrec per ~~una~~ tornar-se exclusivament de la Direcció de l'Hospital General de Catalunya o de Sta Cruz, i marxà per les autoritats per a evitar als fins de la guerra, fou perseguit com a ~~vencedors~~ vencedors en la guerra civil, condemnant-lo un Tribunal Militar a pendre de 12 anys sense llei, el qual de no ha quant anys i el fet es vegnys a respondre exercir la seva professió en la qual Roma va centre terra, si bé dita sentència fou atenuada i en li quedà inutilitzat en ordre Patria on mira al cap de pocs temps ~~sobre~~ del no estar-hi víctima d'una infecció que s'va contagiar en l'exercici professional. Víctima dels odis i de la caserna d'en i altre dels bandols en lluita, fa les darrers mesos de la guerra civil tingué que ocultar-se per a fugir d'una infame persecució d'un desprestigiat ~~sindicat~~ sindicat que es va ~~que~~ que va ~~encarnat~~ encarnat per trovar-hi en aquells moments de desgavell social, els cats aquesans i certes persones que s'aprofitaven de la pseudo-revolució per a desbordar el seu sentiment de venjança popular, amb el seu desenfrenat bandidatge. No pels s'ocupà ell, sinó que també tingueren que fugir els seus fills, el major dels quals, per portar-se el de mateix nom, Manuel Corachan i Llorens i Barraquer, començat a distingir també com a metge, havia la seva residència en el camp rebel, on s'havien refugiat, la professió en els ports de Alacant. Una novament tragèdia la de la família Corachan, com tants centenars i milers

Tothom coneixia el seguits temps malaturats que va viure l'esmentat país i tothom tenia estats d'ànim

Conjuntura de la Dictadura i aduanacions polítiques fins a l'adveniment de la República ~~de 14 d'abril del 31~~

Després de sis anys i mig d'una administració desgavellada i insensata, tenint una corrupta política de favors, ~~de~~ d'estatuts i aprofitant tots els mals que patia el país i que s'havia proposat tallar, va caure el règim dictatorial del general Primo de Rivera en mig de l'hostilitat i de la burla de tothom, davant els motius diversos que l'havien portat en perdre la subvenció. Ofegat per diferents dificultats populars, el dictador fugí ràpidament a París en sentir al cap de sis temps abandonat de tothom i la Monarquia intentà ofegar aquest fet de no a un militar per un intent de restablir la vida política totalment desfeta i corrompuda per l'actuació de la Dictadura.

Dimitit el govern dictatorial de Primo de Rivera, el 30 de gener del 30. Pocs dies després, cap allí el 6 i 7 de febrer, quan encara «no havia marxat», va aparèixer en els diaris de Barcelona, un article que ens ofereix de l'règim: «L'excònsol de la Mancomunitat de Catalunya Sr. Nogués Comet i l'ex-regidor de Barcelona Sr. Joan Colominas Massana, han anat trobar-se a dinar plegats el passat dia 11, al Restaurant Sport, ~~[illegible]~~ Rambla del Centre n'hi algun altre amic vol ~~[illegible]~~ ~~X~~ també fer-ho, pot fer-se menar també taula en dit establiment». La finalitat d'aquella «cita de cordialitat» es manifesta: «es convidà a celebrar els republicans la tradicional i característica data de la proclamació de la 6ª República. No cal que cap altre s'uni a aquest al company Colominas Massana i a mi, a tributar-li l'compliment i l'dolç favor incitant d'aquells anys d'absència política forçosa. Doncs bé: hem de confessar que aquella cita fou un fracàs complet. En pocs minuts arribaren a una dotzena els comensals. La policia ens deixà dinar tranquil·lament i ~~[illegible]~~ a hora del café, molt amablement- ens impedí ens ~~dirigís~~ els nostres pocs i fidelíssims, que amb igual penetració ~~de~~ la cosa donar. Ens deixà com de costum cap a les 3 de la tarda i pujàrem Rambla amunt oprimits molt desencantadament pels nostres observadors, l'esperança intensa tot a la Plaça de Catalunya ... «i no hem trobat res».

Així començava per a un aquell any 30 que de tanta activitat política havia d'ésser. El cap de pocs temps, començaren l'ex-company Antoni Rovira i Virgili, la publicació de La Nova Llei, diari de l'Acció Catalana Republicana. Rovira havia format, per temps abans de la Dictadura, amb Profitt, Matos, Obradó i Vinyals, Pabst, Vidal de Llobatera, Forès i Pruneda, Massot i Muntaner i alguns altres elements joves de la Lliga Regionalista, un Partit que s'anomenà Joventut d'Acció Catalana i era pronunciat de tendència democràtica. Per un d'aquell nou Partit, en les darreres jornades del abril del 23, darrers de la

Monarquia, presentà Rovira i Virgili la seva candidatura per Barcelona i l'amb resultat triomfant de no haver-hi d'anar-hi a una segona votació en el districte VII en profit de l'antiguetat candidat lerrouxista Emilio Iglesias Ambrosio, malgrat que la passat a la llista de la coalició formada amb el nom de Pactes de Sant Gervasi, fruit fou comprovat per podia Acció Catalana, Lliga Regionalista i radicals ~~x~~ i ~~[illegible]~~ tingueren en aquell districte per a derrotar al candidat d'aquella, en la forma previ esmentada.

Però Rovira, que devia sentir la ~~[illegible]~~ pròpia del seu vell i sincer republicanisme i a les darrers de vuitanta de ser-ho, es fa prou incompatible amb la major part de les companyies d'Acció Catalana, esperits més selectes i de pensar ~~[illegible]~~ de formació ideològica ben diferent a la seva. Rovira dic, abans va topar amb la majoria dels dirigents d'aquell Partit novell i aparegut i escindit, quedant-se Rovira amb la canonsa de l'organització a la qual dui un nom que ~~[illegible]~~ i ~~[illegible]~~ el seu de «Republicana», per a ~~[illegible]~~ fugir del confusionisme anterior del Partit, aspecte a les formes de govern. La major part dels joves dirigents i dels organitzadors d'Acció Catalana — que naixeren en un ambient i sofriren una educació, dins de la Lliga Regionalista, pues Rovira no fou res que un element subvencionat, captat per la seva força política aquella — se n'entraren a la seva vella procedència, ~~[illegible]~~ la Lliga, com Bofill i Matas, Abadal, ~~[illegible]~~ Ferran i Nadal.

El vell diari La Publicitat, catalanitzat, Rovira estimat pel seu a la causa de Catalunya per aquell estol brillant de joves polítics, prò durant la Dictadura, ~~[illegible]~~ com empresa li fou favorable, pues era l'òrgan català que llegiat en aquells temps, ~~[illegible]~~ l'ha seu esperit progressista i en cara el Règim dictatorial Rovira ~~[illegible]~~ i Virgili — ~~[illegible]~~ — per fer-ne d'altíssim el nullar enfoc polític català, indiscutiblement — es va tornar sense diari, la qual cosa i el seu afany de convertir-se en mediador i dirigent de l'una força política catalana, el portà a fundar La Nau, que com empresa fou dirigida per a Rovira, que li pudé la major part dels ~~[illegible]~~ capitals que algunes famílies amb i amics interessats — entre tot Maria Mallol, ex-senador i ex-diputat republicà barcelonès, Mecenas constant d'empreses polítiques i republicanes — li aportaren.

Sembla que Rovira i Virgili no fou l'home d'incloure'm en la llista, que publicà, de col·laboradors del seu diari, perquè vegades aparegué la meva signatura en les planes de La Nau, perquè, a dir veritat, si té ocupation tota part de l'ideologia d'aquell diari i de seu director, en altres aspectes, ~~[illegible]~~ i ~~[illegible]~~ en les qüestions de tècnica política i especialment en la de les relacions dels republicans catalans amb els de la resta d'Espanya, ~~[illegible]~~ en aquells moments de la lluita decisiva contra el règim monàrquic. I les pàgines vegades que vaig anar a les planes de La Nau va esser en ratet

de polèmica, com explicació nos endavant o menament informació.

Direm, per a acabar aquest apartat, que la vida de "La Veu" fou curta: prou dos d'un any. L'actitud tempor indecisa de un director en els problemes que la realitat política planteja en aquells temps i sobretot, l'irrada fraudulenta que cometè Rovira i Virgili en ~~[illegible]~~ representar el aguerridament que els diversos republicans catalans, li adreçaren ~~en~~ pocs dies del 31, de formar una sola força política (la que després fou l'Aguerra Republicana de Catalunya) i de lluitar plegats en les ~~[illegible]~~ eleccions municipals del 31 d'abril del 31, en les quals s'unitzà el Partit Acció Catalana Republicana, sota l'amenaça un escrutinis fracàs, contribuïren en gran part a la dissolució del seu Partit i a la desaparició de su diari, que fi tancant les darrers mesos, portant a una vida miserosa.

Hem de parlar ara amb algun detall, d'aquelles petites forces republicanes catalanes que s'originaren per temps després de la dictadura i en les quals vaig intervenir d'una manera activa, constituint la majoria part de les nostres activitats en aquells anys. Les quals, per temps després de constituir-se el Govern Berenguer, per mercè del dictatorial i per assimilar que la seva finalitat era merament substituïment de la monarquia constitucional i a prevenir el pas de les forces populars del país vaig arribar a constituïr a Catalunya, un bloc d'acostament dels diferents grups polítics que tenien per denominador comú l'ideologia expressada en les dos mots: "Catalunya i Republica", es a dir, autonomia de la Patria vista dins d'un règim estatal republicà.

Com a realitat, cadascun ens dies i superior vots després dels anys de dictadura, li havia en la nostra terra, el Partit Republicà Català, la concessió del qual com hem explicat abans, havia subsistit, malgrat la desaparició de l'~~[illegible]~~ aquest i d'aquella formidable força política que havia constituït l'adhesió a la ~~[illegible]~~ Lliga Nacional, que havia estat creada; superviscència de pedra principalment a la Lliga Catalana i majoritària mantinguda en temps de la dictadura per Manel Domingo que continuava essent el President fervent i que li va vetar força política catalana, en nom i representació de la qual havia el Sr Domingo signat l'adhesió a la Catalunya a l'Acció dels diversos republicans i democrates espanyols per a restaurar el règim dictatorial. Existia, també la seva, inexistent, el autoexcluït Partit Federal que no havia volgut unir-se com al seguit Partit Republicà Català, malgrat que en aquell figuraven les seves de les entitats concurrents, portadores del famós Programa del 22 de juny de 1894, Bases del Reformes que havia redactat per Rovira i Virgili, o sigui la seguida de Acció Catalana Republicana, que representava i ~~[illegible]~~ idealitzava, una renovació, però de filiació intransitable, de la vella ideologia spanyolista.

Aquelles tres forces o agrupacions vam voler proposar unir-les quant

ment ~~les~~ tot el que possible per a acollir les forces llurs en la lucha capital que en aquells moments podíem sostenir als republicans; la d'acabar d'enderrocar la Monarquia borbónica, que vida agonitzant; ~~decididament~~ decididament fora un manifesto i visible, tant a l'interior del país, com als de fora.

En efecte: seguint instruccions del Sr Domingo, que des de Madrid m'esperava per a realitzar dit tabell a fi de que la força de la Democracia Catalana compés a l'actuació d'aquestes que estaven realitzant els republicans de tota Espanya, ~~i conforme als Democrates~~ ~~vaig~~ per a la lluita que s'estaria a seguir amb la Monarquia, vaig posar-me d'acord amb en Lluís Companys i els dos varem convocar al ~~nostre~~ nostre despatx als representants dels federals i d'Acció Catalana Republicana per tal de tractar de dit afer. Acceptada en principi la nostra proposta els tres partits nomenaren llurs respectius representants per tal de constituir l'Ho. fat Comité per efectuar els treballs preparatoris. Foren designats: Pel Partit Republicà Català: Marcel·lí Domingo, Lluís Companys i jo; ~~pels~~ Pel Partit Federal, N'Emic Bernaldo de Quirós i Jordan, Adolf Cabrés i Elia i Jaup Marrasé; per Acció Catalana Republicana, Antoni Rovira i Virgili, Jaup Trias, i Manel Rouré, ~~redactors~~ redactors de "La Veu", diari que fou el que tenia portant-ne i donava compte de totes les nostres reunions. Manel Domingo fugí assistir a molts pocs darrers actes i m'ho confiava pendent la seva representació. Jo estava en contacte constant fraternal amb ell.

El Comité celebrà durant els mesos de Maig, Juny i Juliol d'aquell any moltíssimes reunions, una o dues a la setmana, totes en el seu despatx, per el letras alemanes al carrer de Consell de Cent 369, pral. En les primeres setmanes i de política interior de Catalunya, l'acord fou molts fora complert i hem arribat fins a vetllar a la unificació a la federació dels tres agrupaments. La disposició la pudiu lo, i entre de les nostres relacions amb els altres republicans espanyols i va produir amb motiu d'una lletra que jo vaig rebre ~~del~~ per aquells dies, del Secretari General de "Alianza Republicana" D. Jaup Giral, convidant-nos a adherir-nos i col·laborar amb ella. Alianza Republicana era un agrupament de lluita contra la Monarquia que havien constituït tots els partits republicans espanyols i les hones persones, com ~~D.~~ Alcalá Zamora, Maura Rafael Sanchez Guerra, Sanchez Roman i altres, que havien romput amb la Monarquia i treballaven conjuntament amb aquells, per a convertir el règim de l'Estat espanyol.

Jo vaig donar compte al nostre Comité, de la visita llets a del Sr Giral i a la vista del seu contingut, els representants d'Acció Catalana Republicana plantejaren una qüestió prèvia que a tots ens va sembla immotivada i per aixó la feu constar: En de que ~~que~~ ~~que~~ ~~que~~

al Sr. Pivot, per a que expresés al Ministeri a Alemanya. Republicana i li deia que fins ara la seva resposta, no podem acordar sobre la nostra adhesió als bandos d'aquella.

La resposta es va fer esperar. Arribà i no era pas de cap manera satisfactòria. El Govern, com ens havia fet saber l'Alemanya, i les conferències, volgueren refusar i ~~refusar~~ abans de comprometre's i arriscar, com ens havia fet, en el dia de demà que trionfés la Republica, el Regent en una acció de Govern del seu bandol. Per fi arribà aquesta resposta: en ella Alemanya Republicana es expressava en termes condescendents per simpatia envers la democracia catalana, que necessità haver-la sentit perquè un indiscutible mestratge peninsular i ricaba una vegada més la col·laboració de la nostra per la tasca d'impedir la caigudes del règim monàrquic i l'establiment de la Republica, la qual, diu, era obvi que hauria de respectar la voluntat del poble català i donar satisfacció a l'aspiració autonòmica tant ardentment i amb tanta constància mantinguda per ell.

La lletra del Sr. Pivot — veritable document històric que ha de caure molt d'hora haver de verificar fent-ne el seu exacte potitge abans i després de l'entrevista es complaguéssin als representants en el Comité, del Partit Federal i del Partit Republicà Català, sobre tot per la seva cordialitat. No oblidi als companys l'Alemanya Republicana, per la bondat que prengué en el temps que ~~fets~~ preocupàvem de l'Autonomia de Catalunya. Per això no fou possible arribar a un acord en la qüestió de l'adhesió entre els bandols d'Alemanya Republicana i aquests havia comunicat pò al Sr. Pivot — i encara al mateix President Manel de Domingo — en les lletres llatines en les quals es expressàvem de tot l'ocorregut en el si del Comité i de les respostes primeres adoptades en la qüestió presente.

Amb això arribàrem al mes de Juliol. Visiblement la tasca del Comité estava acabada i d'ell esperàvem uns esperitadament, i per les delegades vengues i ~~es~~

Vet ~~aquí~~ ara, abans de passar endavant en aquesta narració, que jo vaig tenir el sentiment de fer-ne de recordar al Sr. Pivot l'existència de la lletra suscrita per un plenari dimanió de l'Estatut de Catalunya a les Cortes Constituents, ~~on~~ ~~que~~ ~~bon~~ ~~cant~~ ~~obtenia~~ i tant encarnà aquella ~~a~~ ~~nova~~ a ~~nova~~ a Catalunya, el Sr. Pivot — encara d'~~ignorant~~ del proper republicà — intentà coincidir els compromisos contràts pels republicans espanyols en la qüestió de l'Autonomia de Catalunya abans de la proclamació de la Republica. En efecte: el Sr. Pivot, per unes manifestacions a la premsa volgueren negar que no havia contat — cap a aquesta en dit afer, pels republicans espanyols i jo vaig haver de recordar, en una entrevista que prengueren al Hotel Inventat de Barcelona, l'existència de l'Acta de Blanes, que resultà desconegut, i aquest considerà. Em explicà i calgué sobre tal compromís

Preparació del Partit de Sant Sebastià

Ara es tracta arribar, com he dit, a punts d'aquest d'aquella carta. Es mitjans.

del matí, un telèfon que era el 17 o'el 18, en anunciar a mig matí del mateix diputat previnent de la nostra residència estiuenca de la Roca del Vallès, l'acompanyat del mateix diputat va comunicar-me que ~~deja~~ un xic abans havia telefonat preguntant per mí un senyor per bé va dir era D. Josep Sabarís, el qual li va dictar l'adreça d'un Hotel i un n.º de telèfon per que jo m'en posés en comunicació amb ell tot seguit d'arribar. Així ho vaig fer i de l'Hotel em contestaren que el Sr Sabarís no hi era, però que jo m'en posés d'acord amb el Sr Companys ~~diputat de~~ al qual també havia parlat el Sr Sabarís, a l'efecte de reunir-nos els tres a dinar. El Sr Companys, al qual vaig ~~parlar~~ avisar també per telèfon, a continuació, va confirmar-me tal acord i en compliment del mateix cap a les 2 de la tarda passava jo a recollir a l'amic Companys a casa seva: Ronda de Catalunya 13 i en un taxi ens dirigíem al Restaurant de la Barra de la Barcelona ~~on~~ a la carrera del Port, i ens estaven esperant el Sr Sabarís i Sr Jaume Aguadé, que amb ell també està tant a dinar. Per aquella la primera vegada que vaig tenir l'honor d'estrenyer la mà d'aquell home admirable i cordial per l'honradesa ~~del~~ el seu nom d'home. El Sr Sabarís va comunicar-nos que havia intentat aquell matí matíner, parlar amb la Rosa i Virgili i que no havent-ho pogut ~~fer~~ fer, havien acordat tenir una entrevista a les 4 de la tarda d'aquell mateix dia, a l'Hotel on posava el Sr Sabarís, que era el Continental, però havia pregunt aquell l'encarregat a Madrid, en begins del mateix dia. El Sr Sabarís ens digué que l'en mateix intentaria altra objecte que procurar convence al Sr Rosa i Virgili, com a dirigent d'Acció Catalana Republicana, de sumar les seves d'aquesta a l'acció de tots els republicans espanyols i que venia delegat per Alianza Republicana pro Socialista a fer de representant respecte a la petició que, en cas de triomfar, adoptaria la República envers Catalunya. Me demanà el Sr Sabarís a ressultes que l'acompanyés a l'entrevista amb el Sr Rosa, també per a fer-ns prèvia aquesta, com per a assumir les dificultats del diàleg amb ell, donats les contrins fixades del Recent d'Acció Catalana Republicana. No cal dir que amb prou complaença així ~~ho~~ ho vaig fer i ~~les~~ les hem dit diputat, tots plegats ens dirigíem a l'Hotel Continental on cap a les 4 començà l'entrevista amb el Sr Rosa. La conversa fou ~~cordialíssima~~ cordialíssima, però donà fins a punt de 7 de la tarda, i si bé fou cordial, no fou ~~tot satisfactòria~~ tan satisfactòria com esperàvem el Sr Sabarís i ~~nosaltres~~ nosaltres, per l'actitud d'intransigència en que s'col·locà el Sr Rosa, el qual escàpia com a excuse per a la col·laboració que se li demanava, una declaració clara i categòrica de tots els partits republicans espanyols, de compromís a donar a Catalunya una amplí règim de llibertat un cop instaurat el seu Règim.

El Sr Sabarís comunicà al Sr Rosa, com ja ho havia fet a ressultes, la decisió dels dirigents republicans de celebrar una reunió plenària — com el punt de inflexió — durant aquell matí en el seu, a la Ciutat de Barcelona, per tal de tractar de tots els problemes que l'actuació contra la Dres

que's plantejava i adquirí compromisos ferms en vistes al ~~triomf~~ un de la lluita i l'instauració de la República a Espanya, i convidà al Dr Rovira a que'l seu Partit estigués representat en dita assemblea, perquè en aquella hi havia com dels grans capdels la política de Catalunya.

Malgrat això, el Dr Rovira, en entrevistar-se en el seu cotxe i sols a ratets pels lloc coneguts, accedí a que Acció Catalana Republicana ~~no~~ trametés un observador a la reunió i pública conferència de Saint Sebastián. No i anà Espanya, ~~de~~ ell.

Com ha dit, el Dr Rovira tornà a la ciutat comtal a Madrid, on xic desmoralitzat, com tots coneguts.

L'observador nomenat per Acció Catalana Republicana per a assistir a la Conferència assemblari de Saint Sebastián, fou D. Manel Mallol i Borch, el qual n'hi anà sense poder-hi parlar — el general Sanchez — del Dr Rovira i Virgili, ho en tingué, tant o res, de D. Manel Carrasco i Formiguera, i que això les dos accepta amb gest la designació suposta (eleccions al Dr Mallol les havia previament per lesses del Nord d'Espanya) sinó que en l'entrevista Carrasco prengué una part molt més activa que l'del seu senzill observador, interpretant com cinc gest en el seu sentit en la seva, però ~~sense~~ interpretació de les 4 republicans espanyols i Catalans i amb poder eficàcia per a la causa de la nostra Terra.

No cal dir que en la pugna ~~assemblea~~ reunió de Saint Sebastián, en la qual els dirigents republicans estigueren enfrontats llurs i entre ells — Alcalá Zamora — que després fou significadament batejat com el Valent — el valent President D. Manel Carrasco Formiguera, ~~li~~ la representació de les 4 republicans autònoms catalans i fou aquest precisament — ell, l'acompanyà indirectament, d'adopció dels acordes ~~acordes~~ adoptats.

El mitjà de l'ultimatum a Madrid

~~La lluita~~ Després de la reunió de St Sebastián, la lluita contra el règim monàrquic entrà en una fase de gran violència i fermesa. No era encara la lluita armada, però també ~~també~~ començà per a aquesta ordre formant-se i preparant-se ordenadament. Abans d'arribar a la maniobra, els republicans ~~tots~~ — uns i altres — ~~organitzaren~~ i per tal de donar-hi encara més llarga possibilitat d'evitar-la, de que la Monarquia burgesa, prudentment, pacíficament i democràticament es convencés de que la transició en l'Estat Espanyol era terminada, ~~Celebraren~~ un gran Comici o mitjà public a la capital de l'Estat, el qual se l'anomenà de l'Ultimatum, perquè realment-tant-i-el caire de tot, a la Dinastia borbònica. El pretext fou la commemoració anual del 28 de Setembre del 1868, una altra data històrica de pregant record per aquella dinastia en la qual, per primera vegada fou proclamada d'Espanya. El mitjà públic es celebrà a la Plaça de Toros de Madrid i en ell hi varen parlar totes les personalitats dirigents del moviment republicà i ~~els~~ representants de les

les regions espanyoles. Foren els nostres: D. Fernando Abad Conde, pels republicans gallegs; D. Diego Martínez Barrio pels andalusos; Don Álvaro de Albornoz per aragonesos i castellans; Don Marcel·lí Domingo pels catalans i valencians; el Sr Largo Caballero pel Partit Socialista Obrer Espanyol; D. Alejandro Lerroux, cap del Partit Radical i D. Nicetto Alcalá Zamora.

Va la primera vegada que aquest es presentava davant d'un gran comici popular, com a republicà i per això fou, com se diu, es l'home de la festa.

L'enorme multitud venuda a la Plaça de Toros i pels seus voltants el fen objecte d'apoteòsiques manifestacions d'entusiasme i, poderiem dir, rendí culte com a cap del nou règim Republicà, designació que en tanta aquest, fou respectada per tothom, com es natural. A ell li va correspondre, ja amb dit caràcter, el donar l'ultimatum a la Monarquia i ho va fer amb una gran eloqüència patriòtica, que encaixà l'ànim de tots els espanyols oprimits al règim i fen estremir als representants d'aquest. La Monarquia ja no era res que una carcassa que acaba de caure per a no aixecar...

Jo vaig tenir la satisfacció d'acompanyar a D. Marcel·lí Domingo en dit acte, en virtut del meu càrrec ribí no sa oficial que real, per encara conservar la Junta Central del Partit Republicà Català, qual President com també tots dits, aquella tenint. La el Sr Domingo i prominent de la qual prengué part en el gran comici, que serà sempre recordada per tots els que hi assistiren, puig fou realment una de les més grandioses i fenomenals manifestacions públiques celebrades en aquest país.

Preludis de la lluita armada - El capità Jaular

A primers de Novembre següent vaig tornar a Madrid per a cumplir deure del meu càrrec de Vocal de la Junta Consultiva d'Aprovisionaments. Com de costum passava a Madrid a una modesta Pensió establerta a la Plaça de Bilbao n.º 1, en la qual fins anys havia tingut la meva residència a Madrid. D. Marcel·lí Domingo en el qual tenien els amos de la Pensió, un bon client, no tots per dita condició perquè ell els hi gastava clients de tota Espanya i especialment de les terres catalanes, que per a tenir el gust d'acompanyar al nostre Mestre per tal el tenien ja tots — uns llows o navalles, uns sanfaiones de fenyes en uns cambres modestíssimes i de fer uns repassos també molt modestes i de tot, uns motors, uns dits de pera vaniosa: tempre "el cultivo: uns ous, uns calamars "a con su tinta", uns patates refregides &c.. Per la qual cosa vaig i parlar amb D. Marcel·lí, informar-se, per ell, de com "es preparava la cosa".

Com es sabut el 14 d'abril de 1931, en triomfar la República, el poble madrileny en un d'aquells petits enaixecaments de la multitud, se dirigí a la Plaça de Bilbao i en un "santiamen" li cremà "el nom", pisoteja-li restes — una de elles la matrícula de la Pensió — amb el nom

del poum espitlar català, aquella ~~[illegible]~~ ministeri a del poble sublevat
no fou despés respectat, a petició del mateix Companys.

Doncs bé: un cop es lestades d'aquells dies en que durà la nova situació
a Madrid, ~~[illegible]~~ a la nostra Barcelona i en relació a la contestació comunista que en
ella li ocupava el nostre semblant, vaig tornar a veure aquest amb un militar,
que vestia d'uniforme, cosa que m'va estranyar, perquè a tot per aquells temps
el Sr. Domingo vestia les dites de militars, tots ells hi feien vestits de
civil. Va venir-hi, amb aquest, a retirar-me (en realitat per donar-me la visita en
forma molt diferent i desagradable) quan en Domingo va complir el Sr. Domingo
va pregar d'entrar a la comissaria i va presentar-li el seu interlocutor. Es tratava
del capitan D. Fermín Galan, va dir-me, i aquest fa solicitava la meva per-
missió per a poder-hi parlar a la seva sala d'aquell que per temps des-
pres, el mateix dia de desembre del mateix any, havia d'esser un heroi
i un martir. La darrera vegada va ésser un home d'ell, com que
fou a la presó el Sr. Galan.

Un cop rebut aquest es va tancar el Sr. Domingo, tot i que, va dir-me
no fa res, amb Companys, en punt i coses que tenien i amb punts pen-
dents es feu un Pro-forma de la nostra República i aquest no es va veure fondada
per aquests punts. Doncs aquest, doncs, per tendre com a fundamentals
les el Sr. Domingo el seu interès va ~~[illegible]~~ a tota militarada, a que la República
sigui civil, i aquest es esser ajudat a una acció militar, o un pronun-
ciamiento ens, dels molts que despreocupadament permetien en l'actual Sr.
Domingo i que foren molt un entrebanc per a l'implantació en ella, de
les vitals llibertats i seguretats civil...

Després va explicar el Sr. Domingo que en aquell capte Galan. Me'l
va descriure com l'home intel·ligent i ~~[illegible]~~ culte, però ~~[illegible]~~ culte i estimable
escriptor i per tant, d'una autoritat prestigiosa per a una determinada ~~[illegible]~~
regió. Tot el que després va fer-ne la propaganda que li va fer el seu post
heroic pro-militar, va donar-ne molts detalls de la seva autoritat, ~~[illegible]~~
confirmant plenament aquell judici del Sr. Domingo.

Aquells dies passats es va tenir en la conversació d'aquest, fora de dues
reparades que vaig veure el Sr. Domingo amb la complicitat de la República.
Quan la nostra situació el Sr. Domingo va explicar les plans del desenvo-
lupament del moviment revolucionari, i de acció que s'preparava entre la Monarquia
i que es frustrar el moviment, primer a Jaca, el darrer d'Osca, el darrer
any, en el que participaren molt activament diversos individus, aquell
capte Galan i el seu company Sr. García Hernandez, acció que segons van
reflectir fortament per la complicitat i complicitat del seu dit que després fou president del
Moviment Regional, el Sr. Capitan Luis Lizarza, la responsabilitat del qual li va costar a
fusilament per diversos dels que feien entrats i companyers de aquell
moviment.

Però això no interessa ara. Vull recordar-ho que el Sr. Domingo

després d'explicar-me tot el que sabia i podia dir-me de la preparació d'aquest moviment, va encarregar-me que tramités als centres amics i companyis de Catalunya, les darreres instruccions per a quan es doni el cas amb els ..., les que vaig fer conjuntament amb el Sr Companys, el qual, abans, rebé directament del Sr Dencàs, en cinc cèntims explícit ~~[illegible]~~ i acompanyat com una nova de representació del Sr Sanchez Guerra, ~~a Catalunya~~ cambó ~~[illegible]~~ que havia estat rebut i portava segurament correspondència.

La manera magnífica i pacífica - ~~que~~ que caracteritza sempre la seva major glòria - amb que vingué la ~~R~~ República, va fer inútils totes aquelles previsions i instruccions.

Vull dir, finalment, que l'Sr Domingo, per raó de la vistor de l'aquest moviment, va demanar-me'l meu concurs personal en Vaccia de forma que havia de realitzar-se per a consolidar el nou Règim i ~~jo~~ que jo vaig donar-li la paraula sens vacil·lació i cal d'aquell concurs, respectant-lo com ens a una condició: que l'Llor ou l'après als portes jo l'he menys d'obrir a la República fos a la meva terra, Catalunya i a poder-ne, en les converses, ou havia actuat com a representant popular. Aquesta condició mai fou respectada ens que a mitges, com després veurem...

A la ~~Comissió~~ Junta Consultiva d'Assegurances

He assistit fa al menys com de Vocal de la Junta Consultiva d'Assegurances, que vaig exercir des de l'1930 al 1934. M'em nomenament fou degut a un fet delicat i noble del Marquès de Guad-el-Jelu, quan fou ministre de Treball del Govern Berenguer. La cosa va anar així:

El ministre del Treball del govern de la Dictadura, ~~de~~ Aunós, havia imposat un tributat a les Mutualitats el fual sibé petit, va ésser vist per les mutualitats ~~[illegible]~~ per això i fou molt mal acollit ~~[illegible]~~. Això donà lloc a una actuació de defensa de dites institucions d'assegurança popular, temoroses sobre tot, d'que aquell ~~[illegible]~~ impost representés el primer pas d'una intervenció de l'Estat, en la vida d'totes les organismes, sempre mal vistes per aquests, igual actuació fou iniciada i integrada principalment per la Federació de Mutualitats de Catalunya, que representava i havia acollit i organitzat un coeficient altíssim de les entitats tradicionals germanades, tant arrelades en la nostra terra i que representaven un contingent considerable d'afiliats, prop de cinc milions de persones. Va ésser la Federació de Mutualitats de Catalunya, que per donar una major amplitud al seu moviment i triunfi ~~[illegible]~~ que es va ~~[illegible]~~ de ~~[illegible]~~ catalanisme, tenint mal vist pels organismes estatals, va ~~[illegible]~~ convenient organitzar una Federació Espanyola d'associacions de dita mena i després dels tràmits necessaris al rendit efecte, va ésser constituïda la sendita Federació, amb seu provisional ~~[illegible]~~ a Barcelona i bé ~~[illegible]~~ Bilbao i ~~[illegible]~~ de proporcionar-la a Madrid així que es pogués fer-ho. A dir verdat allò no fou res que un intent ben intencionat i la Federació Espanyola no fou mai res que un organisme constituït per les mutualitats catalanes, car

de la vostra d'Espanya es veiem molt propers adhesions, com cap, l'Ebre i les forces de l'Aragó. Cal dir en realitat que fora de Catalunya, les entitats de aquest caràcter no son molt numeroses i que la nostra força equivalent uns del 80 % de totes les agrupacions de tota Espanya — especialment el Movimiento Leyal — constituïdes a Espanya, amb un total de 1.500 entre un total de 2.000 registrades en el Ministeri d'Empresa.

A proposta del amic de la F.A.I. i Catalunya, ~~acepta~~ de que la Junta Consultiva, formada per ministres, — [illegible] — de la Generalitat de la Mancomunitat vaig acceptar la Presidència de la nova "Federación Española de Consejos de Socorro Mutuo" — aquest fou el nom que se li va donar — i vaig començar a actuar. La Junta de la Federació era molt activa, de caràcter plenament — tots eren molt actors — i es nomenaren fins entre altres, el conegut mutualista D. Ignasi Cabello i Pi, fins fa no gaire president i N. Antoni Olivé Olivé, tècnic tècnic de la Federació Catalana, que fou diputat lerrouxista i cap de l'Espanyola. Es va fer un manifest dirigit en comunicació a totes les entitats de València, Madrid, Bilbao, i, però com he dit, fou fet inútil, car no vaig poder aconseguir adhesions.

A Catalunya, tot aquest de ajudar la Federació, aconseguí com a conseqüència, propostes contra l'informe [illegible], del Dr Trueta i a l'aspecte de propaganda mutualista i d'una altra amb dos molts mitjans en centres públics de Catalunya, amb una llista de representants dels representants de la Federació i jo es col·laboraren que vaig tenir el gust de presidir-les, molts, ~~amb el comité~~ que representàvem.

~~Davant d'aquella~~ A mi sembla aquella campanya fou un èxit complert, no sols perquè i aconseguí la seva finalitat immediata, que era la Desgravació de la llei Unica del Dr Trueta, però perquè vaig veure molts actes d'entitats per diferents centres polítics i sobretot perquè vaig plantejar específicament, a les portades de la mutualitat, de conegut, per molts i desinteressen la pràctica i utilitat de aquell en la [illegible]. Un efecte, una de les proves més que es produïren i el Dr Trueta i Ros i Olano, en [illegible], van rebre visita del Sr Bergamín, on aquest deixà sense efecte l'informe [illegible] del Dr Trueta a les Mutualitats, el qual representava un impost sobre la [illegible] i les Mos de les dones, amb les quals. Aquella disposició del Dr Trueta — decidida, com es de suposar, a petició contra — li valgué l'aplaudiment de tot el contingent mutualista i les simpaties i proporcionà entre aquests, les [illegible] per bé de manifest, amb motiu d'una visita que va fer el Dr Trueta i Ros i Olano a Catalunya, cap als [illegible] a Delàtre d'aquella.

La Federació de Mutualitats de Catalunya va organitzar en honor del "Ministre mutualista" [illegible] — diversos actes i fets, el més important dels quals va ésser un recepció en honor seu, a la seva Seu de Sabadell, l'Orfeó Sabadellenc, institució mutualista modèlica, l'acer

de la terra ferma. En aquell acte, que fou presidit pel Capità general de Catalunya, que no era altres que l'infant d. Carlos de Borbon i Borbon, cunyat de d. Alfons XIII, vaig tenir la satisfacció de parlar-hi en nom i representació de la Federació Espanyola de Mutualitats i de rebre les felicitacions del Ministre Francisco i del mateix Infant d. Carlos, fet aquest que va donar al centre «dissident» mutualista l'aspecte del Poder públic a les seves institucions d'assegurances populars, no pas una nova vel·leïtat estatal oficial i imposada per afanys de rapinya, fent-li veure que l'actitud en es ~~de Francisco~~ la «pura aspiració» - segons fore ~~les aspiracions~~ d'aquest gran estadista francès - de tot l'Govern de l'assegurança, part atribuïda avui, de les economies nacionals.

El Sr Francisco va manifestar-se ~~clarament~~ clar concedor i ~~molt~~ molt partidari de dites aspiracions, com així ho va demostrar en els anys les darrimes d'aquella vida en totes les seves actuacions ministerials i fent de converses particulars, tingudes aquest del seu, l'à matèria va esser fins en procurar el Sr Francisco a una renovació de la Junta Consultiva d'Assegurances, encaminada a la Llei d'Assegurances del 1908 com a organisme superior consultor ~~de caràcter oficial~~, annex a la Comissaria del Estat, va esser fins en aquesta Junta Central de Mutualitats representació les mutualitats socials o sigui les ~~socials~~ associacions de treballadors i fent-ne de les atribuïdes ~~encomanades~~ per al ~~Ministeri~~ Ministre del Ram concedia les pròpies Llei d'aquesta, entre les quals figuraven ~~que~~ que l'esmentat R.D. va incloure'l com un nom modest, en qualitat de «personal complementari», però en realitat com a Ponent que era jo, de la Federació Espanyola Mutualista. Em vaig de poder ben clar d'una correspondència particular que ~~va~~ vaig cruzar amb el Sr Francisco i Ros de Olano, perquè ~~es~~ em vaig veure per ells que donada la nova significació republicana, no fos amb interpretada la nova acceptació d'un càrrec per ~~llur~~ ministerial, precisament en aquells moments en que les esquerres estaveu en lluita encara i aparentment contra la Monarquia i ~~sobre~~ preparaveu molta agitació una acció armada. La delicadesa ~~del~~ i noblesa del Sr Francisco va permetre que tot resés tan clar i definit.

Vaig dir-hi que amb el Sr Francisco m'hi unia una vella amistat i cordial relació, del temps en que ell era tenent de la Secció Espanyola de l'Associació Internacional per la Protecció Legal dels Treballadors, convertida després en Associació Internacional per la Protecció Legal i jo ho era del Grup Català de dita Secció Nacional i Associació Internacional, bessones entitats ~~que~~ de caràcter oficial en les quals figuraven ~~de~~ ~~les~~ ~~de~~ ~~ciències~~ ~~les~~ ~~representants~~ de tots els països i les estadístiques de les vellas. Com es sabut a Espanya ~~per~~ la Secció Espanyola fou guiada molts anys per homes com d. Jaume Carrera i Pujal, don Eduard Sala i ~~de Lluscarrada~~ hi figuraven socialistes, com d. Fortunato de Azcarate, d. Sebastià Aznar, d. Pablo Iglesias, d. Francisco Zaragoza, homes de totes les tendències polítiques i ideològiques, amants per la preparació dels treballs socials i per la transformació ~~d'aixecar el nivell cultural i moral~~

i economia dels pobles, amb augment del nombre d'illes protectores de les classes menys afavorides per la sort.

A Catalunya hi havia en aquest moment, el conjunt proper de la Lliga Nacional unitària, i d'ella en formaven part homes com el Sr. Martí Julià, Domènec Lagrifa, Ramon Albó, Francesc Bastardas, Jaume M. Dallerès, Germans Maristes, Anz. Carbelle, Dr. Rotundo, Miquel Poble, Marqués Mauseneu, Dr. Pere Respall, etc. En les darreres èpoques de l'existència del partit — l'única vegada — va haver-hi, i per aquest motiu, un vaig lubrigat, vinculació amb el tendal de la Lliga Nacional, que no en es posà del seu caràcter, especialitzat. L'esmentat Lluís Companys i Ros d'Olano, mostrat d'hi cedar, va mostrar un gran interès en, per l'esmentat letrat, establir el Sr. Companys, atraure tant per les seves molt competents i socialment simpàtiques, com per les altes finalitats del centre Ministeri del Nebot, que el Sr. Companys Jorrit Bergnes va confiar, com he dit, i en lliurar el càrrec de Ministre, va ocupar-se'n i va implementar, al seu despatx del Ministeri, la d'aquel sorrió la República amb la continuació que el Ministeri.

Tornant al nucli central de la "Junta Consultiva de Legues" cal-ho esmentar per la Llei — dita "Llei Companys" — que va aprovar-se per les Cortes el maig 1934, que va aplicar especialment en les darrieres del nostre règim, que va donar llentat als ministres que succeïren al Sr. Companys, tots ~~que~~ monàrquics com republicans. Tots que el setembre any 1934, en una allocució dirigida per l'alcalde Ministre Sr. Manuel Marraco — conegut lerrouxista balearic — va calificar dit règim que les autoritats eren obligades en dret a tan representació en un règim que tant directament les afecta i interessa i pesa i naufraguen va deixar-ne de clarament. Vol dir, que l'càrrec que donava a l'esperit noble i comprensiu d'un ministre monàrquic, com republicà (?) i radicals conservadors, que l'havia. Per es ventat que d'un es deia Pedro Companys i Ros d'Olano i l'altre Marraco... de nom i de fets.

Dintre la "Junta Consultiva de Legues" vaig procurar defensar els drets i interessos dels règimens que jo representava directament, es a dir, els del municipi, de les associacions de veïns nostres o pagesos de tant sobre i pesants tasca, però que tant li cadiscuns o varies vaig tenir la satisfacció de defensar — en cada ocasió, sol — els interessos vitals de l'economia catalana, fonts en jaciti per la malaventura d'alguns vocals representants d'interessos o règimens hostils a la nostra terra i l'indiferència dels que hauríen de preocupar-nos que jo, dels interessos l'aguta. Per aquest, especialment la defensa d'importants valors catalans que vaig haver de defensar en cada ocasió, trobant-me sol especialment cada, en requeri de la Junta, contra la proposta de certs vocals d'aquesta, de que tomin eliminats aquells de l'estimació oficial a tot els efectes de l'aplicació, amb la qual cosa hauríem sofert greus perjudicis importants.

i ben remuneratius tots industrials o immoblaris catalans, objecte de llur d'aquells representants.

El Nacionalisme català i l'espanyol tot, va tenir perque en cui en el si de l'Ennemic organismo estatal, un fidel i ~~constant~~ resolut defensor perquè ~~l'encontrar~~ fundamentalment convingut de tota la seva vida, l'escapat sempre per la previsió respectar i llurar es la forma mes noble i eficaz de l'Autoritat i que les Deure elementals ~~dels~~ poders publics, compensa dita forma d'autoritat com a manifestació la mes noble i eficaz de l'Principi d'autoritat humana. Per això emmetaa una plana de Catalunya el poder amb tant gran cuidar i estabilitat, algunes vetlles de suplegs institucions de tal caràcter.

Organització de l'Esquerra Republicana de Catalunya

No van ser del tot perduts, els treballs del Comité de partits d'esquerra, dels, ~~que~~ he tractat planes enrera: d'ells va sortir l'organització d'un Partit que les circumstancies van fer la força política mes important de les que han existat en la nostra terra, la que exerci la supremacia durant diversos anys i la que es principalment responsable, pels reussits i fracassos, de la pèrdua de les llibertats que Catalunya havia retornat dins el règim republicà establert per 2.a vegada a l'Estat Espanyol.

Ja he esmentat les reunions tingudes amb els representants del partit d'Acció Catalana Republicana, presidit i dirigit per mon amic company del Poble Català, N. Antoni Rovira i Virgili i com aquells a l'estiu del 30 havien arribat a un punt molt lejà a l'adhesió adoptada per dits representants en la proposta de la col·laboració dels demòcrates republicans espanyols en aquelles hores greus i decisives del combat contra la Monarquia.

Després de la reunió de Sant Sebastià, encara varem ~~fer~~ reunir alguna altra vegada el mixt Comité, però sense una ressitura definitiva i formal, varem deixar de reunir-nos i les tasques del Comité varen acabar per ~~consumpció~~, com se diu.

Però la necessitat de l'organització d'una forta entitat republicana catalana es va fer evident als representants del vell Partit Republicà Català. Les coses prenien un caire accelerat, l'agitació política cada dia en mes interessa a la nostra terra i apareixien Rames i grups darrera les quals s'anaven organitzant forces respectables, que havien proposat ressorgir. Les que principalment tenien projecte fer-ho era l'organització acaudillada per D. Francesc Macià. Aquest, que havia estat exilat durant tot el temps de la Dictadura i que havia augmentat la seva popularitat, ja prou, després del cop fortuit de Prats de Molló, fos sitiat severament vigilat. Tenia mes de sentimental que de res, ~~com per~~ fer l'únic intent armat contra la Dictadura i serví per a una campanya cívica nacional contra aquesta, havia tornat al nostre país, per la condescendència del germà Berenguer i havia estat rebut com un apòstol, per grans multitudes catalanes. El Sr. Macià es debatia tot seguit a reorganitzar el seu equipament per

Lerroux, Blasco Ibáñez i Emiliano Iglesias, encara que aquest darrer, en el cas d'haver-hi, Pablo de Rivera i Radicalment del mateix cos, sí, nacionalista republicana, hauria de l'influència dels treballadors, es posi que precisament Karl Marx, com ha de ésser dit. Aquells vint-i-cinc vicetaris feia temps i entre l'Espanya amb unitats, fundamentalment, essencial amb i radicals.

Tanmateix hauria convingut, i actuar com propel de joc que havien llançat amb situació bèl·lic. L'Opinió vegeu-ho ben prou, amb les, les audiències i incorporació de la juventut i que i fan avant un nombre podrà ben ràpidament. Al del davant de del grup hi figuraven Joan Lluís i Vallès, Pere Comas, Joan Casanellas, Joan Rufol i Font, advocats tots i valors (?) com, en la política catalana. Jo vaig tenir la desgràcia de lligar-me amb aquest grup i de vacilació amb l'opinió amb que i les prou dos endiversia des de les planes de "La Veu", que fora prudent fer-ho ràpidament en la nova disposició. Molta! Ni i recordo en mi per cap esforç per recordar-ho. Vui senzillament un fet, que es la llet, en dirigir-nos i el de la nova incompetència, des de l'primer moment, ~~que~~ en l'Ajuntament en la política, amb Joan Lluís i les companys. Amb ells l'Espanya tenia, en el si de la contra Ajuntament majoritari: el Colleg d'advocats de Barcelona. ~~Per~~ Per disposició del Govern Provisional, les diputacions Provincials es constituïdes, com si estigueren encara vigents, provisionalment, amb representació de les principals companyies polítiques: un per advocats i l'altre Colleg: nomenà per a actuar de diputat Provincial interí, el membre de la nova Junta, advocat Colleg i republicà d'execució i victòria, tan per respecte per tots i per bondat: l'excelsa de la Llotja N'Albert Bertran i Sanpere. Doncs bé: el Sr Lluís, en fer-se de bon matí va reunir les diputacions i va presentar una petició de renúncia general del Colleg, per tractar del seu nomenat i presentació una vot de confiança a la Junta per desconfiança i al Sr Balcells per haver-lo acceptat: Col·lisió que la nostra Junta ha aquella cant arbitrària i clamorosament omplida en la diversa guerra política de la Junta Judicial en Catalunya, i vindrà per l'Ajuntament d'Hassum i Sabadell i per Tarrasa, vol i expulsà pel Joan Prat. Va estar-hi l'anacrònic punt del Colleg, demanada pel Sr Lluís i després expulsar tots aquells provisionals amb punts procedents del mateix i d'altres companys, com per exemple, el Sr Lligs i Fornol, passant del vell i amagat cacic de Formella de Montgrí i diputat de la vella i Unió Monàrquica Nacional, Sr Julià Francisco Quatros, vaig votar i la proposició del Sr Lluís per substituïda per una vacant majoria, però les obtingué una volució inicial. Però el projecte del Sr Lluís i companys, fa estava acompanyat: fer-hi bon matí i dir amb punts procedents i que naturalment i vingut de vaig les amicícies les seva estimació. ~~Per~~ Per ~~cada~~ cada l'Ajuntament i al seu de partidisisme company, Sr Bertran.

Doncs bé, i tornant al que explicàvem, el representant del Partit Republicà Català volien intervenir que, passades les polítiques, i suficients amb les

Catalana Republicana, havíem d'adoptar la nostra actitud a procurar unir tots aquells grups que actuàvem dispersos. Referent al Partit Nacionalista com preparàvem alguns, fou estimat inoportú i que calia refondre els nostres grups en una sola organització a la qual hauríem de procurar temptar aquells. Fou principalment d'aquest parer, En Lluís Companys, i el nostre President D. Manel Domènech. Li féu desde Madrid son assentiment, en vista de que com les passàrem amb relació amb els dirigents dels esmentats grups. Després de diversos converses se'ns esperonava a tal tasca, sobretot les de Lleida on el prestigi i l'ascendència del Dr Macià sobre les velles forces republicanes representades per Joventut Republicana, eren cada dia uns passos i hauríem arribat a una unificació comunal, si el Partit únic no hagués estat constituït a-vist.

Vingué fer-nos el Dr Domènech, a primers de ~~Nov~~ Desembre del mateix any 30, per atenys de la intervenció d'Esca, venyent a Barcelona a establir personalment a dits treballs d'unificació i es celebrà diverses entrevistes i conferències amb el Dr Macià, Lluís i altres. Amb ocasió del nostre viatge les relacions formals entre l'Ex-Domènech i Companys, que, com he explicat, estaven trencades des de els temps de La Lucha, varen remorar-se amb gran satisfacció de tots els que varem contribuïr a restaurar-les. Al Restaurant Patria, situat a la Plaça de Sagrada i carrer de Muntaner, se va celebrar un d'aquells dies, cadascun dit, una d'aquelles cites, com fraternal apropament per les seves a tots i del qual també definitivament impulsat el criteri d'unificació de les forces republicanes de caràcter autònomista i va ser un comité encarregat de preparar l'Assemblea de constitució del nou Partit, que llavors anomenàvem provisional el Esquerra Republicana de Catalunya, fou ~~aprovada~~ també acordat i acceptada per tots. continuàvem reunint-nos

En els primers temps, els nostres activistes ~~van venir~~ al nou Partit, que reunia tenyits al Centre de Comerç de Cent 369 pral. De entre aquest, vaig encarregar a una impremta una bona quantitat de papers amb aquest enunciat: Esquerra Republicana de Catalunya - Comité Organitzador - Secretaria provisional: Ronda de Cent 369 pral 2a, de qual paper en vaig veure una bona quantitat, per cotxeïnment fou aprofitat per altres mestres, però escapada del enunciat. Però arribat vaig trobar una sorpresa, car amb alguna excusa o altra, els companys preferien reunir-se a altre lloc, amb preferència el despatx del Dr Pujol i Fort, per cert molt estret, per cert. No vaig fer cap objecció, ans al contrari, jo també alguns o cada dia acompanyava a casa d'en Pujol i Fort, però arribat vaig observar, en veure que no "llisquem" amb la major part d'aquells nous elements afiliats a la política catalana, als quals ~~tenen~~ el "abstenció política del temps de la Dictadura, els havia fet molt mal, en el sentit de que mai van a la vida política, manants d'una prèvia educació i preparació...

Contra. Jones, que indegut el que acaba d'explicar, Esquerra Republicana de Catalunya, aquell que predica del gual es ni l'amnistia arribant a esplatar si fo no ni es tragués altres al chaus, va unge pel ~~xx~~ nostre batalle i es caso mera, i es certament aquella participació de protestantat ens tens faire indies en reivindicada.

Com es sabut, Esquerra Republicana de Catalunya, va estar definitivament i oficialment constituïda en l'Assemblea que s'va celebrar els dies 18 i 19 de Maig de l'any espiant, en el gran local de que disposava l'Ateneu «Front Republicà Català de Sants», del Barratge s'ha dos de la nostra barriada barcelonina. Jo vaig assistir a dita Assemblea amb el cargo de tambien General del vell Partit Republicà Català, i he tingut amb representants d'altres entitats foranes, que vaig poder saludar per el seu delegat, per sentir-se ideologicament oposats a l'~~bona~~ part de les coses que allí es deguen i es votaren. Contra tanmeix, Jones, que es una incompatibilitat amb els tres fonts del nostre Partit i a esquerra en l'ideologia de aquest no va ser cosa prendre despés, en conseqüència de la nova dolorosa Governativa a Barcelona, i no fa dos de les tres darrers ~~dies~~ d'aquella Esquerra Republicana, de la qual portant no s'en pot tenir en cap de ridícul o cap de error. Li té tampoc ara i ara, les esta molts que jugui dir-se.

Com ha dit Jones, vaig assistir a dita Assemblea amb el cor apenat del cairé que precedia la mutació. Els elements d'aquest Català que segueix el Sr Maciá, van acceptar en dita Assemblea, que absolutament es podia ridiculitzar en absoluts i no es van ser. Jones, companyes amb les del vell Partit Republicà Català, que constituïrem més del 80 per cent dels representants. La qüestió de la Presidència del nou Partit, va estar a punt de suposar un no replegar el pacte de l'Assemblea. Un dels procuradors van voler que el seu Partit va ser convingut en que dita Presidència fos exercida per D. Francesc Macià i establir la Vicepresidència al Sr Domènech. Els representants del Partit Republicà Català van inclinar-se quelsoment davant la personalitat del Sr Macià, indegut que en ells i les respectives Juntes Directives del nou Partit, entenem que podem legalmente sobrevenir l'Presidència del matiu. Però els elements d'aquest Català, provocaren una qüestió, que en el fons constituïa una maniobra per a impedir que el Sr Domènech ocupés dita Vicepresidència, amb una doble finalitat, en tant, del compromís contret dita qüestió fou la de fer aprovar provisoriament en l'Assemblea un acord per virtut del qual, dos afiliats al Partit no podien pertanyer a cap nus, i com que el Sr Domènech presidia, conjuntamente amb el Sr Alvaro de Albornoz, el Partit Radical-Socialista Espanyol, que fins fa dos dies constituïa, podem ens dos — oposats o opposers — d'Esquerra Republicana, per tot tot i portant i molt en, de la Vicepresidència dubte. Els representants del Partit Republicà Català i nos vaden haver de passar «fetes», com a tal, fins a estar l'efectivitat de la tal maniobra i el Sr Macià personalment, comprenent fins la delicadesa de la situació, ens ajudà a resolvorla, acceptant els nos cuits o nos insistir en la maniobra i respectar lealment el compromís contret.

Cal dir que D. Manuel Domingo, que es tornava per aquells temps a París, per el propósit de la permanència que havia ell, com entre les personalitats republicanes, s'havia empès pel forcem darrers dels fets d'Ona, no va poder assistir a l'Assemblea constituent d'l'Esquerra Republicana de Catalunya.

Tanmateix, els debats de l'Assemblea havien de produir profunda pena al seu esperit, naturalment democràtic, pel retaïsme i l'intransigència que en ells s'hi manifestaren. Recordo que va haver-hi encarregat al Sr. Manuel Torres, representant de Lleida, una ponència sobre la qüestió religiosa i el Sr. Torres desenvolupà el tema d'una manera magnífica, proclamant la seva doctrina espiritualista compatible perfectament amb el més ric contingut de l'Estat tradicional i bàsic del republicanisme. D'acord amb dita ideologia seva, el Sr. Torres havia redactat unes Conclusions plenes de seny, de tolerància i d'elevat esperit, propis d'ell mateix i ~~d'aquella~~ d'aquest moment; però aquelles conclusions no ~~es~~ van ~~imposar~~ l'aprovació del grup de fabalistes (alcaldes, el seient mare en estar ~~ausent~~ de moda, però desgraciadament el fet és que ja venien de la centre ~~dis~~ dissolució d'encasa) que promovien l'Assemblea i el tot del seient del Sr. Torres, ~~que~~ va ésser convertit en una cosa estudiantil i demagògica.

En la ponència sobre la qüestió agrària ja s'havia manifestat el fonent esperit demagògic, que va constituir després la tragèdia de Catalunya passant aquests darrers la ~~trola~~ pot de canvi entre el forcem d'aquells matemes homes, que omplaren aquella assemblea i la força política en ella nascuda. Els advocats dels rabassaires — Companys, Duran i Cañameras, Peyri i Trias — han adoptat per l'Assemblea unes conclusions que un Partit republicà que aspires a governar — fins hi pensava en aquells dies i tant propis ~~es~~ com hi eren! — no podia comprometre's a ~~mantenir~~ prendre a l'Estatut de la vida legal.

I així va ésser l'Estat en la major part de Ponències. Recordo que el cotxe em, en una llotja, presenciava les sessions d'aquella Assemblea estant company meu a la Diputació de Lleida i bon amic de sempre, En Josep Izla i Bosch, el qual, tipres me digué, assistia a l'Assemblea solamente en qualitat d'observador. Vamos nets llegint de la seva comarca del Baix Llobregat i del seu, en presenciar l'espectacle aquell i donar-se compte d'aquella llista de punts, ideals, i de decisions, m'anava dient: "em sembla que no ens deixarem pas enganar". L'Izla, com es pot saber, fou després, com dels pocs de l'Esquerra, Consellers de la Generalitat, Vicepresident del Parlament Català i Cel. No cal que l'actuació d'aquell Partit en la tasca de governar Catalunya, li permetés, ~~mai~~ Rowbanent, canviar de criteri.

Com he dit, la meva intervenció en l'Assemblea fou com cal. Me vaig limitar en la sessió final, a requeriment i petició insistents del Sr. Macià, a llegir un document de la passada setmana, en la meva condició de Secretari final del Partit Republicà Català, liquidant aquest des de aquell moment i ordenant a tots els seus afiliats, a seguir amb lealtat i dins disciplina

la bandera del nou Partit està format. Recordant aquells moments de Maragall a la cova della i la seva — no s'ho ofegassem d'un hi vaig dirles que aquella bandera era la nostra esperança i que tots havien de esforçar-se para duure a la victòria. I així fou tot. El cap dels nostres amics d'allà repetiren de li de ocultar la decisió i el canvi del nou esperit, tant que foren nombrosos les adhesions i respostes a l'Assemblea que varen tardar fora a adherir a la nova "Federació Republicana de Catalunya" i Muradàssio. ~~[illegible]~~ Fet que va reunir tots els Republicans per aplaudir i exhortar aquella nova Federació, i, ~~[illegible]~~ que la reputació de que aquella Federació tenia i ~~[illegible]~~ una vida molt bona i amenica que aquelli dels Partits dels quals i proclamada sucessora.

~~P. 1930 - Nous ajuntaments i nous diputacions - Mort del Sr Puig i Valse~~
~~Les noves eleccions municipals del 12 d'abril del 31~~
~~Triomf de la República a l'Ajuntament de Catalunya~~
~~La desaparició de la Monarquia i de Alfons XIII molt precipitada~~

He dit ja anteriorment, que el Govern Berenguer no va atrevir a restablir de cop la legalitat constitucional i que llavors, doncs, a una consulta del País, procedí a reorganitzar els Ajuntaments municipals: Municipis i Diputacions, en forma provisional i autoritària, però fent ~~[illegible]~~ eleccions provisòries en llur composició. Després es convocà la darrera ~~[illegible]~~ per a la elecció dels presidents de dites Corporacions.

Els Municipis es constituïren amb regidors en Règim obligat. El municipi va ~~[illegible]~~ en les eleccions del mes d'abril, el primer del temps abans de la Dictadura. Per aquesta causa ~~[illegible]~~ a aquest règim de Barcelona i Ajuntament d'Alcalde, hi Josep Puig i Valse, President del C.A.D.C.E. que es va ~~[illegible]~~ en moment darrer de les Oficines ~~del matí~~ de l'Ajuntament. A la 2ª ~~[illegible]~~ consistorial del Sr Puig i Valse fou bon, ~~[illegible]~~ i no pogué ~~[illegible]~~ ja actuar amb la mateixa autoritat que en la 1ª, però el seu estat de salut era bastant preocupant. Vivia a Barcelona, d'una vella família catalana, i va malmetre del dia de Quaresma del 31, ~~[illegible]~~ a la casa nº 23 del carrer de Corp, coadjacent al Passeig de l'Joan, on vivia amb una família que ell feu, cuidava com a seves i que feren els seus herets.

La mort del Sr Puig i Valse va causar una gran impressió a tot Catalunya i a Barcelona principalment i no tot sols per ~~[illegible]~~ les significació nacionalista catalana, sinó també com un veritable dol ciutadà. Els nous del ~~[illegible]~~ C.A.D.C.E. i la Cadena de Pau durant tota aquella nit i l'endemà de l'Enterrament, els vàrem tots i no tots resultàs per mi l'autoritat d'Alcalde com un "Clavo ardiendo", les seves mesures del Sr Puig i Valse, a son capdavant per a tot el que va ~~[illegible]~~ allà el diàriament, accidents tots a la casa mortuòria i vetllatorio davant d'aquells d'aquells dies nostres. L'enterrament del cadàver s'efectuà l'endemà, dia 11, i un diumenge - i aquest cop, dia feiner, constituí una manifestació ~~[illegible]~~ de dol popular. L'Ajuntament de Barcelona tributà honors oficials al seu company desaparegut i el dol el